

Edukace v českém školství s pomocí asistenta pedagoga

Bc. Silvie Láníková

Diplomová práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Institut mezikoborových studií
akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, JMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Silvie Lániková**
Osobní číslo: **H198220**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Edukace v českém školství s pomocí asistenta pedagoga**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v SR UTB ve Zlíně č. 7/2014, včetně příloh, případně podle dalších materiálů. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovědního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce. S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na žáky se specifickými vzdělávacími potřebami;
- na individuální vzdělávací plány;
- na působení asistenta pedagoga v systému českého školství;
- na žáky se specifickými poruchami chování.

Empirická část se bude zabývat prospěšností asistenta pedagoga z pohledu učitelů, žáků prostřednictvím kvantitativního výzkumu dotazníku.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BARTOŇOVÁ, Miroslava a Marie VÍTKOVÁ. Strategie ve vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami: texty k distančnímu vzdělávání. 2., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Paido, 2007, 247 s. ISBN 978-80-7315-158-4.

LEBEER, Jo. Programy pro rozvoj myšlení dětí s odchylkami vývoje: podpora začleňování znevýhodněných dětí do běžného vzdělávání. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006, 262 s. ISBN 80-7367-103-4.

OPATŘILOVÁ, Dagmar. Analýza současného stavu inkluzivního vzdělávání v České republice u jedinců s tělesným postižením v předškolním a základním vzdělávání. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, 322 s. ISBN 978-80-210-5030-3.

PODROUŽEK, Ladislav. Integrovaná výuka na základní škole v teorii a praxi. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2002, 96 s. ISBN 80-7238-157-1.

SWIERKOSZOVÁ, Jana. Kooperace učitele s asistentem pedagoga – edukační proces a děti se specifickými poruchami učení. Vyd. 2. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2008, 56 s. ISBN 978-80-7368-557-7.

TEPLÁ, Marta a Hana ŠMEJKALOVÁ. Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením. Vyd. 2. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2010, 46 s. ISBN 978-80-86856-66-7.

UZLOVÁ, Iva. Asistence lidem s postižením a znevýhodněním: praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, 135 s. ISBN 978-80-7367-764-0.

VOJTOVÁ, Věra. Inkluzivní vzdělávání žáků v riziku a s poruchami chování jako perspektiva kvality života v dospělosti. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010, 330 s. ISBN 978-80-210-5159-1.

ZELINKOVÁ, Olga. Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: Inštrroje pro prevenci, nápravu a integraci. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, 207 s. ISBN 978-80-7367-326-0.

Vedoucí diplomové práce: **PhDr. Hana Jůzlová**
Institut mezioborových studií

Datum zadání diplomové práce: **4. listopadu 2014**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2015**

V Brně dne 4. listopadu 2014

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užit své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně 20.3. 2015

SILVIE KANÍKOVÁ *Silvie Kaníková*
.....
Jméno, příjmení a podpis diplomanta

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá edukací v českém školství s pomocí asistenta pedagoga. Teoretická část obsahuje teoretické poznatky o profesi asistenta pedagoga. Zabývá se problematikou žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, popisuje žáky s diagnózou ADHD a v neposlední řadě objasňuje význam, tvorbu a strukturu individuálních vzdělávacích plánů.

Praktická část obsahuje kvantitativní metodu realizovanou prostřednictvím dotazníkového šetření. Dotazníky vyplnili učitelé základních škol ze Zlína, Otrokovic a Kroměříže, kteří mají praxi s individuálně integrovaným žákem, u něhož je přítomen asistent pedagoga. Cílem praktické části je zjistit, zda je přítomnost asistenta pedagoga u integrovaného žáka přínosem a zda učitelé dokáží využít přítomnost asistenta ve třídě.

Klíčová slova: asistent pedagoga, integrace, individuální vzdělávací plán, zdravotní postižení, sociální znevýhodnění, ADHD, inkluze, speciální vzdělávací potřeby, edukace, škola, žák

ABSTRACT

Theses deals with education in the Czech education systém with help of an assistant teacher. Theoretic contains theoretical knowledge about the teaching assistant to deal with these issues to battery with special educational needs, descriges aky diagnosed with ADHD and finally clarifies the connotation, the formation and structure of individual educational plan.

Practical part contains quantitative methods implemented questionnaire enquiry. Questionnaires completed an elementary school teacher from Zlin, Otrokovice and Kromeriz, who have the experience with individually intefrated pupil. For which the present assistant teacher. Objective practical part is to find whether the presence of a teacher assisant in an integrated pupil and whether the teacher, can use the presence of assistant class.

Keywords: teaching assistant, integration, individual educational plan, affected with medical, social disadvantage, ADHD, inclusion, special educational needs, education, school, pupil

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat PhDr. Haně Jůzlové za velmi cenné rady a připomínky při vedení mé diplomové práce. Velice oceňuje její precizní práci. Také děkuji celé mé rodině, zejména mému manželovi, mým dětem, rodičům i tchánům. Všichni mi byli po celou dobu mého studia velkou morální podporou.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

ÚVOD.....	8
I. TEORETICKÁ ČÁST	10
1 ASISTENT PEDAGOGA V SYSTÉMU ČESKÉHO ŠKOLSTVÍ.....	11
1.1 ZMĚNY V ČESKÉM ŠKOLSTVÍ PO ROCE 1989.....	11
1.2 ASISTENT PEDAGOGA JAKO NOVÁ PROFESE	13
1.3 UKOTVENÍ V ZÁKONĚ	15
1.4 PRACOVNÍ NÁPLŇ ASISTENTA PEDAGOGA	16
2 ŽÁCI SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI	21
2.1 ŽÁCI SE SOCIÁLNÍM ZNEVÝHODNĚNÍM	23
2.2 ŽÁCI SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM	25
2.3 ASSESSMENT ŽÁKŮ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI.....	28
2.4 INKLUZE NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE	30
3 ŽÁCI S DIAGNÓZOU ADHD	34
3.1 PROJEVY ADHD	35
3.2 EMOČNÍ PORUCHA A PORUCHA CHOVÁNÍ JAKO SOUČÁST ADHD.....	37
3.3 ETIOLOGIE SPECIFICKÝCH PORUCH CHOVÁNÍ.....	39
3.4 PROJEVY ŽÁKŮ S PORUCHAMI CHOVÁNÍ	40
4 INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁNY	41
4.1 VÝZNAM INDIVIDUÁLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PLÁNU	41
4.2 STRUKTURA INDIVIDUÁLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PLÁNU	43
4.3 TVORBA INDIVIDUÁLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PLÁNU	44
II. PRAKTICKÁ ČÁST	47
5 KVANTITATIVNÍ VÝZKUM NA ZŠ	48
5.1 CÍL VÝZKUMNÉ SONDY	48
5.2 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU	49
5.3 METODY KVANTITATIVNÍHO VÝZKUMU	51
5.4 VÝSLEDKY KVANTITATIVNÍHO VÝZKUMU	53
ZÁVĚR	74
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	75
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	83
SEZNAM GRAFŮ	84
SEZNAM TABULEK.....	85
SEZNAM PŘÍLOH.....	86

ÚVOD

Nad tématem své diplomové práce jsem se nemusela dlouze rozmyšlet. Pracuji třetím rokem na základní škole jako asistentka pedagoga a tak jsem se rozhodla napsat o této poměrně nové profesi ve školství. Nejdříve jsem působila dva roky u chlapce v osmém a devátém ročníku s poruchou pozornosti a hyperaktivitou (ADHD). Nyní mám na starosti chlapce s autismem doprovázené taktéž syndromem ADHD. Svou práci jsem pojmenovala Edukace v českém školství s pomocí asistenta pedagoga.

Ke svému prvnímu svěřenci jsem nastupovala bez praxe asistentky pedagoga. Dostala jsem jen pokyny co je náplň mé práce, ale jak se svěřeným žákem pracovat, mi nikdo nesdělil. Bylo opravdu jen na mně, jaký zvolit způsob vzájemné spolupráce. Mou práci mi jak jen mohl, znepríjemňoval můj svěřenec. Nejdříve to byl mezi námi každodenní boj, posléze si hlavně on na můj přístup zvykl. Zjistil, že tam nejsem, abych ho neustále za něco kárala, ale jako pomoc, podpora při učení. U mého nynějšího svěřence nebyl od začátku žádný problém. Na počátku školního roku mi na otázku, jak se mu se mnou spolupracuje, odpověděl, že realita předčila jeho očekávání. V průběhu roku jsem od něj několikrát slyšela, že kdybych u něj nebyla, jeho výuka by neprobíhala tak hladce. Velmi důležité je začlenění asistenta do kolektivu třídy. Jde o získání důvěry i od ostatních žáků, což se mi v obou případech povedlo. Když potřebuji ve věci týkající se mého svěřence s něčím pomoci, můžu se na kohokoliv ve třídě obrátit s prosbou o pomoc. Tato práce mě baví, je velmi rozmanitá. Žádný den není totožný. Každá situace se obvykle musí řešit velmi rychle a je potřeba pohotovosti, kreativity. Nevýhodou této profese je její finanční ohodnocení. Naštěstí se mi naskytne při nepřítomnosti některé paní vychovatelky možnost přivýdělků ve školní družině.

Cílem mé diplomové práce v teoretické části bude objasnit pracovní pozici asistenta pedagoga, její ukotvení v zákoně a náplň práce. Popsat etiologii specifických poruch chování, projevy žáků s poruchami chování. Poukázat na žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a v neposlední řadě nastínit význam a tvorbu individuálního vzdělávacího plánu.

V praktické části jsem se rozhodla použít kvantitativní výzkum. Zvolila jsem dotazníkové šetření. Cílem praktické části je zjistit zda je přítomnost asistenta pedagoga u integrovaného žáka přínosem a zda učitelé dokáží využít přítomnost asistenta ve třídě. Výsledky budu analyzovat a interpretovat zjištěné nedostatky, které by bylo nutné odstranit a tím zlepšit

spolupráci asistenta pedagoga s pedagogy, vylepšení pracovního prostředí a celkového přístupu k integrovaným žákům. Na základě zjištěných výsledků potvrdit či vyvrátit stanové hypotézy.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ASISTENT PEDAGOGA V SYSTÉMU ČESKÉHO ŠKOLSTVÍ

Asistenti pedagoga jsou ve školách velkou pomocí pro učitele. V posledních letech jejich počet neustále stoupá. V roce 2010 působilo na této pozici 5 314 asistentů, ale v roce 2013 už jich bylo 7 445. Ve Velké Británii připadá 1 asistent pedagoga na 2 učitele. U asistentů pedagogů začínají prvotní problémy, zda žák se speciálními vzdělávacími potřebami opravdu pomoc asistenta pedagoga potřebuje, pak následuje jeho finanční ohodnocení a v neposlední řadě co je jeho náplní práce a jaké bude jejich metodické vedení. Nynější zákon uvádí, že pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami může ředitel školy zřídit místo asistenta pedagoga. Chystaná novela školského zákona, kterou již schválili i senátoři, hovoří o tom, že **asistent pedagoga je podpůrné opatření**. Jestliže jej školská poradenská pracoviště doporučí, měl by být žákovi asistent pedagoga přidělen bezplatně. Finanční prostředky bude muset škola zajistit sama.¹

1.1 Změny v českém školství po roce 1989

V České republice se v 90. letech 20. století objevují pojmy inkluze a integrace. Integraci chápeme jako sjednocení, začlenění, zařazení. Snaha o zařazení jedinců s různým znevýhodněním do systému běžného školství. Při integraci musíme zajistit pro osoby s postižením vhodné podmínky, prostředky k tomu, aby se co nejlépe mohly začlenit do běžného života. Dříve byli tito jedinci vyčleňováni ze společného vzdělávání, tady hovoříme o exkluzi.²

Integrace se zdála zpočátku nereálná, ovšem obrat nastal po roce 1989. Důležité usnesení vlády č. 493, který nese název „**Národní plán opatření ke snížení negativních důsledků zdravotního postižení**“. V usnesení nalezneme mnoho úkolů. Mezi stěžejní cíl pro škol-

¹ <http://www.clovekvtisni.cz/cs/clanky/prace-bez-hranic-za-mzdu-v-pate-platove-aneb-lesk-a-bida-profese-asistenta-pedagoga> ze dne 23.2.2015

² OPATŘILOVÁ, Dagmar. Analýza současného stavu inkluzivního vzdělávání v České republice u jedinců s tělesným postižením v předškolním a základním vzdělávání. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 97-101

ství patří integrace jedinců se zdravotním postižením do běžných škol. Aby mohla integrace zdárně probíhat, je nutné zajistit řadu nezbytných pomůcek např. učební podmínky, snížení počtu ve třídě, do níž bude integrovaný žák zařazen. Podle národního plánu umožní inkluze adekvátní vyučování pro všechny žáky. Respektují se jejich individuální rozdíly, individuální vzdělávací potřeby. Pro žáky se zdravotním postižením a mimořádně nadaným žákům je třeba být nápomocen podpůrnými opatřeními, pro žáky se sociálním znevýhodněním pomoci prostřednictvím vyrovnávacích opatření. Mezi podpůrné prostředky patří např. využití speciální postupů, metod a prostředků důležitých k jejich vzdělávání, různé didaktické, kompenzační prostředky. Vyrovnávací prostředky jsou třeba poskytnutí individuálního plánu, využití speciálně pedagogických forem vzdělávání.³

Možnost začlenit do běžných škol děti s postižením umožnila vyhláška MŠMT č. 291/1991 Sb. o základní škole. Podle této vyhlášky ředitel školy může ve škole otevřít speciální třídu pro děti s postižením sluchu, zraku, vadou řeči, tělesně či mentálně postižené.⁴

V § 3 odstavci 4 této vyhlášky se hovoří: „*Na základě žádosti zástupce žáka a vyjádření příslušného odborného lékaře a pedagogicko-psychologické poradny nebo centra může ředitel školy zařadit žáka smyslově nebo tělesně postiženého nebo žáka s vadou řeči do příslušného ročníku školy. Podle charakteru postižení a po dohodě se zástupcem žáka může ředitel školy tomuto žákovi upravit učební plán.*“⁵

Nejlépe na integraci reagovala vyhláška č. 35/1992 Sb. o mateřské škole. Byly v ní uvedeny požadavky na kvalifikaci učitele, sníženém počtu žáků. Při integraci dochází k soužití žáků bez postižení s postiženými. Jedinec s postižením tak ovlivňuje prostředí ve třídě. Vztahy jsou zde lidštější, dochází ke vzájemné pomoci, komunikace mezi nimi je pak upřímnější. Žáci se učí vzájemné pomoci, podpoře, kooperaci, což napomáhá k potlačení agresivity, hrubosti. Díky přítomnosti jedince s postižením často žáci přehodnotí i své hodnoty.⁶

³ Bartoňová, Miroslava. Strategie vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na střední škole. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 4-7

⁴ MÜLLER, Oldřich. Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001, s. 23-31

⁵ Vyhláška č. 291/1991

⁶ JESENSKÝ, Ján. Integrace-znamení doby. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1998, s. 157-161

Další důležitou vyhláškou pro integraci dětí do škol je vyhláška č. 127/1997 Sb. o speciálních školách a speciálních mateřských školách, kde se objevují speciálně pedagogická centra, která mají poskytovat pomoc žákům se zdravotním postižením, včetně jejich integraci do škol.⁷

V 90. letech byli přítomni asistenti pedagoga u romských žáků, asistenti pedagogů u žáků s tělesným postižením. Toto zaměstnávání prováděli většinou muži jako náhradní vojenskou službu - civilní službu. Nejdříve nebyli placeni ministerstvem školství, ale úřady práce. Později se vyplácení asistentů pedagoga ujalo ministerstvo školství.

1.2 Asistent pedagoga jako nová profese

Před zřízením asistenta pedagoga se objevilo ve vyhlášce č. 127/1997 Sb. o speciálních školách a speciálních mateřských školách možnost 2 pedagogů ve speciálních školách u žáků s poruchou autistického spektra či hluchoslepého.⁸

Stejně jako země EU i Česká republika umožňovala na základě potřeb žáků ve speciální pedagogické praxi působení 3 pedagogických pracovníků. Nejméně jeden z těchto pracovníků měl být asistent pedagoga. Funkce asistenta pedagoga představuje kvalitnější vzdělávání pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a poté lepší uplatnění takových jedinců na pracovním trhu.⁹

Asistent pedagoga působí ve třídě, kde je žák se speciálními vzdělávacími potřebami. Asistent by se neměl věnovat jen žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami. Žák by pak mohl pomoci asistenta zneužívat.¹⁰ V průběhu výuky pomáhá nejen svému svěřenci, ale podle potřeby i ostatním žákům.

⁷ MÜLLER, Oldřich. Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001, s. 27-29

⁸ MÜLLER, Oldřich. Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001, s. 40

⁹ TEPLÁ, Marta a Hana ŠMEJKALOVÁ. Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením. Vyd. 1. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2007, s. 7-8

¹⁰ LEBEER, Jo. Programy pro rozvoj myšlení dětí s odchylkami vývoje: podpora začleňování znevýhodněných dětí do běžného vzdělávání. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006, s.24

„V optimálním případě je asistent pedagoga pracovníkem, jenž je ve třídě nápomocen všem aktérům vzdělávacího procesu: žákovi se zdravotním postižením, učiteli, ale také ve vybraných situacích celé třídě. Neboť ta tvoří více či méně jednodlitou sociální jednotku s vlastním klimatem.“¹¹

Asistent pedagoga v rámci vzdělávacího procesu vytváří podmínky vedoucí k podpoře žáka. Podpora, pomoc má odpovídat individuálním potřebám dotyčného žáka plynoucí z druhu a stupně zdravotního postižení, zdravotního znevýhodnění.¹²

Bílá kniha uvádí: „...podpořit kvalitu vzdělávání druhého stupně zavedením **funkcí asistentů** či **pomocného učitele, školního psychologa, koordinátorů konkrétních výchovných činností.**“¹³

Někdy je asistent pedagoga se svým svěřencem při výuce mimo třídu. Dokonce asistent i výkon svěřence hodnotí místo učitele. Taková integrace není vhodná, chybí zde vzájemná spolupráce se spolužáky, vyučujícím. Takhle probíhala výuka individuálně integrované holčičky, která navštěvovala třídu společně s mým synem. Většinu času se výuka uskutečňovala mimo třídu - v přístavbě třídy. Ve výuce s ostatními dětmi se objevovala jen sporadicky.

Asistent pedagoga nemá celý úvazek, ale jeho úvazek je stanoven dle doporučení SPC či PPP. Jen výjimečně je v úvazku započítána i nepřímá pedagogická činnost, doba určena například na přípravu pomůcek. Pracovní smlouva asistentů pedagoga je většinou na dobu určitou tj. na jeden školní rok. Finanční ohodnocení asistenta pedagoga je opravdu velice malé. Z tohoto důvodu dochází na této pozici k velké fluktuaci. Zejména pro vysokoškolačky je tato pozice vhodná pouze jako výchozí praxe. Asistent pedagoga odchází ze školy většinou mezi posledními. Můj úvazek je po celou dobu vyučování včetně přestávek. Po vyučování pak chystám či vytvářím pomůcky.

¹¹http://spc.upol.cz/profil/wpcontent/uploads/2012/metodiky/PAS_Metodika_AP_verze_overeni_011_2012.pdf

¹² MICHALÍK, Jan. Rodiče a dítě se zdravotním postižením (nejen) na základní škole: speciální vzdělávací potřeby dětí a žáků se vzácnými onemocněními .. Vyd. 1. Čáslav: Studio Press pro Společnost pro MPS, 2013. s. 43

¹³ <http://databaze-strategie.cz/cz/msmt/strategie/narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-bila-kniha?typ=struktura>

V letech 2012-2013 proběhl výzkum, kterého se zúčastnilo 25 škol z 5 krajů. Výzkum byl zaměřen na práci asistentů pedagoga. Probíhaly rozhovory s účastníky výchovně vzdělávacího procesu – řediteli škol popřípadě jejich zástupci, pedagogy, asistenty pedagogy i žáky se zdravotním či sociálním znevýhodněním. Ze závěrů vyplývají následující požadavky: větší úvazek asistenta pedagoga, více času na společné přípravy s pedagogy, lepší platové ohodnocení, možnost propojení s jiným úvazkem např. vychovatel ve školní družině, zlepšení komunikace o potřebách žáka, asistenti pedagoga požadují lepší přístup ze strany pedagogů, pedagogové naopak jasnější kompetence asistenta.¹⁴

1.3 Ukotvení v zákoně

Bílá kniha hovoří o podpoře integrace pro děti se zdravotním postižením do základní školy běžného typu.¹⁵ Jedním z podpor je i asistent pedagoga.

V zákoně č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících v § 2 jsou uvedeni pracovníci - pedagogičtí pracovníci vykonávající přímou pedagogickou činnost. Mezi těmito pracovníky je zařazen i asistent pedagoga. Možnost ředitelů škol zřídit funkci asistenta pedagoga upravuje § 16 zákona o pedagogických pracovnících.

„Ředitel mateřské školy, základní školy, základní školy speciální, střední školy, konzervatoře a vyšší odborné školy může ve třídě nebo studijní skupině, ve které se vzdělává dítě, žák nebo student se speciálními vzdělávacími potřebami, zřídit funkci asistenta pedagoga. V případě dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním je nezbytné vyjádření školského poradenského zařízení.“¹⁶

Schválení tohoto paragrafu uvedeného ve školském zákoně představovalo ukončení tříleté snahy o zakotvení funkce asistenta pedagoga do školské legislativy.¹⁷

K zřízení funkce asistenta pedagoga je nutný souhlas ministerstva školství a pokud je zřizovatelem školy krajský úřad pak je nutný souhlas krajského úřadu. Odbornou kvalifikaci pro funkci asistenta pedagoga nalezneme v § 20 zákona o pedagogických pracovní-

¹⁴ <http://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=2561>

¹⁵ <http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.pdf>

¹⁶ Zákon č. 561/2004 Školský zákon

¹⁷ http://spc-info.upol.cz/profil/wp-content/uploads/2011/05/Asistent-pedagoga-_analyza_final_2013.pdf

cích. Minimální vzdělání je pro asistenty požadované základní vzdělání a studium pro asistenty pedagoga a nejvyšším možným vzděláním je vzdělání vysokoškolské.¹⁸

Narízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické, přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků je rozsah přímé pedagogické činnosti stanoven pro asistenta pedagoga 20-40 hodin týdně. Ve vyhlášce č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a vzdělávání dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných v § 7 je popsána činnost asistenta pedagoga.

Informace MŠMT k zabezpečení vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami s podporou asistence č.j. 14 453/2005-24 blíže specifikují činnost asistenta pedagoga pro žáky se zdravotním či sociálním znevýhodněním včetně platového zařazení. Pro žáky se zdravotním postižením rozsah podpory a náplň práce stanoví SPC či PPP. Vzdělávání řídí učitel a koordinuje činnost asistenta pedagoga, aby vzdělávání ve třídě probíhalo co nejúčinněji. U žáků se sociálním znevýhodněním je důležitá optimální podpora sociálně-kulturní integraci nejen do prostředí školy, ale i celé společnosti. Pro žáka se sociálním znevýhodněním je hlavní činností asistenta pedagoga: *„pedagogická asistence učitelům při výuce, pomoc žákům a jejich rodičům při aklimatizaci na školní prostředí, zapojení kulturně specifického prostředí žáků do vzdělávacího procesu ve škole, pomoc žákům při přípravě na vyučování, spolupráce s učitelem při komunikaci s rodiči žáků a s komunitou v místě školy.“*¹⁹

1.4 Pracovní náplň asistenta pedagoga

Pracovní náplň stanoví ředitel školy a to na doporučení poradenského pracoviště, které má dané dítě ve své péči. Je vhodné před nástupem na pracovní pozici asistenta pedagoga, aby v tištěné podobě bylo asistentovi sděleno, co vše se od něj očekává, co je jeho pracovní náplní.

¹⁸ Zákon č. 561/2004 Školský zákon

¹⁹ Informace MŠMT k zabezpečení vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami s podporou asistence

Hlavní činnosti:

- „ *individuální pomoc žákům při začleňování se a přizpůsobení se školnímu prostředí,*
- *individuální pomoc žákům při zprostředkování učební látky,*
- *pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti,*
- *pomoc při vzájemné komunikaci pedagogů se žáky a žáků mezi sebou,*
- *pomoc při spolupráci se zákonnými zástupci.* ²⁰

Asistent pedagoga zajišťuje:

- *„ pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti, pomoc při komunikaci se žáky a zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází,*
- *podpora žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí,*
- *pomoc žákům při výuce a při přípravě na výuku,*
- *nezbytná pomoc žákům s těžkým zdravotním postižením při sebeobsluze a pohybu během vyučování a při akcích pořádaných školou mimo místo, kde škola v souladu se zápisem do školského rejstříku uskutečňuje vzdělávání.* ²¹

Výše uvedené činnosti jsou všechny velice důležité. Je nutné skloubit opravdu všechny činnosti dohromady. Nejdříve pomáháme s učební látkou, mezi tím se pomalu svěřenec začleňuje. Žáci se učí vzájemné toleranci, když je ve třídě nějaký žák se speciálními vzdělávacími potřebami. Asistent často musí zasahovat na pokyn vyučujícího a pomoci i ostatním žákům, kteří se zrovna ocitají v situaci, kdy je potřeba vysvětlit individuálně žákovi pokyny, které sdělil pedagog ostatním žákům. Přítomnost asistenta velkou měrou ovlivňuje i klima ve třídě. V neposlední řadě je nezbytné být v kontaktu s rodiči svého svěřence.

²⁰ UZLOVÁ, Iva. Asistence lidem s postižením a znevýhodněním: praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010 s. 46

²¹ Vyhláška č. 73/2005

Asistenti k tomu využívají deníky, které žák neustále nosí u sebe. Já zvolila formu komunikace pomocí emailu. Navzájem jsem si mohla dořešit věci v průběhu dne. Dokonce to pomohlo i ke zklidnění mého svěřence. Pokud totiž neměl úkol, nebo nebyl připraven na testy, jeho chování se pak rapidně zhoršilo. Nyní probíhá s rodiči komunikace skrze deníček.

Náplní pracovní činnosti asistenta pedagoga je být nápomocen ve třídě učitelům, přičemž se řídí jejich pokyny a podle potřeby pracuje s ostatními žáky pod přímým dohledem učitele. Doprovázet žáka během celého vyučování (sleduje o přestávkách situaci ve třídě, žáka pozoruje při přechodu do učeben, šatny, případně do školní jídelny - tohle monitorování je z důvodu předcházení možným konfliktům se spolužáky). Usměrnovat pozornost žáka, podílet se na modulaci jeho emocí, temperamentu. Zajistit po dohodě s učitelem žákovi relaxaci, odreagování, změnu činnosti. Podílet se na tvorbě individuálního vzdělávacího plánu. Přípravovat se na vyučování ve spolupráci s pedagogem. Vést si písemné zápisy o průběhu školního dne. Poskytovat žákovi pomoc, nikoliv plnit úkoly za něj. Podporovat žáka, aby se svými spolužáky více komunikoval a také každý den komunikovat s rodiči o průběhu vyučování.²²

Další z povinností asistenta pedagoga je:

- *„ dohlížet na přípravu pomůcek a materiálů k výuce dle pokynů učitelů,*
- *podílet se na výzdobě učeben a dalších prostorů dle pokynů učitelů a potřeb školy,*
- *přípravovat s učiteli soutěže, exkurze,*
- *vést a organizovat zájmové aktivity pro žáky,*
- *navštívit dle potřeby rodiny žáků sociálně znevýhodněných,*
- *spolupracovat s organizacemi a občanskými sdruženími zaměřenými na problematiku národnostních menšin,*

²² UZLOVÁ, Iva. Asistence lidem s postižením a znevýhodněním: praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010 s. 46-47

- *účastnit se dle možností na vzdělávacích akcích a programů pro asistenty, které jsou zaměřeny na nové metody a formy výchovné práce,*
- *participovat na jednání výchovné komise,*
- *spolupracovat s výchovným poradcem školy a školním metodikem prevence sociálně patologických jevů,*
- *pomáhat při řešení záškoláctví a výchovných problémů žáků.*²³

Problémy, se kterými se můžeme setkat u asistenta pedagoga je neujasnění kompetencí učitele a asistenta pedagoga, nejasná náplň práce asistenta pedagoga, absence metodické podpory asistenta pedagoga, snaha rodičů žáka se zdravotním postižením ovlivnit asistenta pedagoga, zneužívání podpůrných asistenčních služeb plynoucích z neznalosti tam, kde schopnosti žáka k provedení úkolu stačí, absence dalšího vzdělávání asistentů pedagoga.²⁴

Pro lepší orientaci co je vlastně náplň práce asistentů pedagoga má pomoci Standard práce asistenta pedagoga, který je jedním z dokumentů z projektu Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v České republice. Cílem tohoto dokumentu je ucelený pohled na práci asistenta pedagoga po stránce obsahové i organizační. Kompetence asistenta pedagoga je rozdělena do tří úrovní. Každá úroveň bude mít i své platové třídy. Navržené rozdělení kompetencí vypadá takto:

- Úroveň I. – asistent pedagoga „pomocný či praktický“, který zajišťuje prostředí, pomůcky a bezproblémový průběh výuky,
- Úroveň II. – asistent pedagoga, který již vstupuje i do odborných záležitostí vzdělávacího procesu, spolupodílí se na hodnocení, sdílí informace o žákovi, sleduje pokroky žáka, konzultuje, spolupodílí se na zpracování zpráv, záznamů apod.,

²³ <http://www.novaskolaops.cz/pilot/tandem-ii/co-je-asistent-pedagoga/>

²⁴ http://spc-info.upol.cz/profil/wp-content/uploads/2011/05/Asistent-pedagoga-_analiza_final_2013.pdf

- Úroveň III. – asistent pedagoga, který do výchovně- vzdělávacího procesu vstupuje nejvýrazněji, je schopen pracovat samostatně, ač pod vedením učitele či jiné zodpovědné osoby.²⁵

Při vyučování asistent pedagoga přistupuje k žákovi individuálně a vede ho k samostatnosti. Také se podílí na hodnocení práce žáka, zaznamenává jeho pokroky v rámci vzdělávacího procesu. Informuje učitele o žákových potřebách popřípadě problémech, které mohou nastat při výchovně-vzdělávacím procesu. Asistentovi pedagoga je poskytována metodická podpora. Tuto podporu poskytují pedagogičtí pracovníci školy – třídní učitel, učitel jednotlivých předmětů, ředitel školy. Metodická podpora je nabízena i prostřednictvím projektu Systémová podpora inkluzivního vzdělávání. V letech 2013-2015 se snaží o vytvoření Katalogů podpůrných opatření, které jsou zaměřeny na žáky se zdravotním postižením a sociálním znevýhodněním. Je zde celkem 26 metodik, které budou dokončeny v červnu 2015 a posléze budou předány ministerstvu školství.

²⁵ <http://www.clovekvtsni.cz/cs/clanky/prace-bez-hranic-za-mzdu-v-pate-platove-aneb-lesk-a-bida-profese-asistenta-pedagoga>

2 ŽÁCI SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI

Pojem speciální vzdělávací potřeby - special educational needs byl poprvé použit v Anglii. Přestal se používat pojem **postižení a** začalo se užívat děti se speciálními vzdělávacími potřebami. S tímto pojmem se setkáváme i v České republice. Podle školského zákona je to žák se zdravotním postižením, se zdravotním znevýhodněním, sociálním znevýhodněním, nadání a mimořádně nadání jedinci.

Znevýhodněný člověk je jedinec, který je handicapovaný důsledkem nějaké poruchy či defektu.²⁶

Znevýhodnění se projevuje tím, že dochází o určitému omezení plynoucí z jeho vady či postižení.²⁷

V dokumentu UNESCO z roku 1994 se hovoří o speciálních vzdělávacích potřebách. Učení má být přizpůsobené potřebám dítěte a ne dítě učení.²⁸

Žáků se SVP navštěvující základní školu ve školním roce 2013/2014 je celkem v České republice 24 849 z toho 15 658 chlapců a 9191 dívek. Na prvním stupni je těchto žáků 11 433 a na druhém 13 416.²⁹

V Anglii je 17,9 % žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve školách, které financuje stát. Velmi důležitý je přístup učitele, který potřeby těchto dětí chápe. Ne všichni učitelé jsou proškoleni pro práci s těmito dětmi. Proškolení je důležité, aby se těmto dětem dostalo vhodné podpory ke vzdělání v hlavním vzdělávacím proudu.³⁰

Poslanci v únoru letošního roku schválili novelu školského zákona, ve kterém byl pozměněn § 16 nesoucí název Podpora vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami. Tato připravovaná novela byla v březnu také schválena senátem.

²⁶ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním. s.19

²⁷ SLOWÍK, Josef. Speciální pedagogika: prevence a diagnostika, terapie a poradenství, vzdělávání osob s různými postiženími, člověk s handicapem a společnost. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 160 s. Pedagogika (Grada). s.27

²⁸ http://www.unesco.org/education/pdf/SALAMA_E.PDF

²⁹ <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

³⁰ <http://www.specialneedsjungle.com/rapid-radical-training-teachers-sen-key-improving-outcomes/>

Osobou se SVP je dítě, žák, student, který „k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. **Podpůrnými opatřeními** se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám“³¹

Základní vzdělávání – třídy, žáci – s asistenty pedagoga – podle území 2013/2014

Území		Běžné třídy				Speciální třídy			
		počet tříd		počet žáků		počet tříd		počet žáků	
		celkem	z toho na 1. stupni	celkem	z toho na 1. stupni	celkem	z toho na 1. stupni	celkem	z toho na 1. stupni
Česká republika	CZ0	4624	3239	95070	66264	1784	994	13314	7339
Praha	CZ01	443	312	9652	6748	163	105	1246	819
Hlavní město Praha	CZ010	443	312	9652	6748	163	105	1246	819
Střední Čechy	CZ02	616	469	12783	9767	235	118	1718	909
Středočeský kraj	CZ020	616	469	12783	9767	235	118	1718	909
Jihozápad	CZ03	686	472	14143	9698	154	82	1097	547
Jihočeský kraj	CZ031	361	247	7531	5176	80	44	550	269
Plzeňský kraj	CZ032	325	225	6612	4522	74	38	547	278
Severozápad	CZ04	550	358	11378	7385	250	156	2138	1272
Karlovarský kraj	CZ041	137	83	2905	1704	71	51	628	434
Ústecký kraj	CZ042	413	275	8473	5681	179	105	1510	838
Severovýchod	CZ05	457	317	9016	6293	290	169	2129	1218
Liberecký kraj	CZ051	100	76	2012	1523	75	51	515	350
Královéhradecký kraj	CZ052	223	142	4261	2742	120	71	899	505
Pardubický kraj	CZ053	134	99	2743	2028	95	47	715	363
Jihovýchod	CZ06	788	558	16187	11282	251	130	1859	931
Kraj Vysočina	CZ063	147	104	2807	1936	95	48	713	351
Jihomoravský kraj	CZ064	641	454	13380	9346	156	82	1146	580
Střední Morava	CZ07	539	373	10618	7209	219	106	1533	749

³¹ <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=288&CT1=0> ze dne 21.2.2015

	Olomoucký kraj	CZ07 1	316	237	6196	4553	130	58	978	440
	Zlínský kraj	CZ07 2	223	136	4422	2656	89	48	555	309
	Moravskoslezsko	CZ08	545	380	11293	7882	222	128	1594	894
	Moravskoslezský kraj	CZ08 0	545	380	11293	7882	222	128	1594	894

Zdroj: Statistická ročenka školství³²

2.1 Žáci se sociálním znevýhodněním

„Za žáka se sociálním znevýhodněním se považuje zejména žák z prostředí, kde se mu nedostává potřebné podpory k řádnému průběhu vzdělávání včetně spolupráce zákonných zástupců se školou, a žák znevýhodněný nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka.“³³

Žák se sociálním znevýhodněním je:

- dítě, jenž pochází ze sociálně a kulturně slabého prostředí,
- ohrožený patologickými jevy,
- byla mu nařízena ústavní či ochranná výchova,
- azylanti a žadatelé o azyl.³⁴

Mezi žáky pocházející s prostředí rodiny, která má nízký sociálně kulturní postavení patří děti, jejichž rodiče jsou nezaměstnaní, dlouhodobě nezaměstnaní, mají větší počet dětí a žijí v chudém prostředí, jsou sociálně vyloučení, v rodině se vyskytují sociálně patologické jevy nebo rodiny patřící do etnických či náboženských menšin.

Nejvíce dětí náležících k sociálně znevýhodněným - děti romské. V koncepci romské integrace je uvedena nutnost zajistit rodinám s dětmi ve věku 3-6 let předškolní vzdělávání.

³² <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

³³ Vyhláška 147/2011 Sb.

³⁴ BARTOŇOVÁ, Miroslava. Strategie vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na střední škole. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 5-6

Předškolní vzdělávání je realizováno v mateřských školách nebo v přípravných ročnících s možností využít asistenta pedagoga. Je nutné také zvyšovat informovanost rodičů o účasti jejich dětí v systému včasné péče, která napomůže dětem ke školní úspěšnosti.³⁵

Velmi složité pro malé romské děti navštěvující mateřskou školu, přípravné třídy v mateřských či základních školách je vyrovnat se zejména s jazykovým handicapem. Na základních školách je třeba zařadit do vzdělávacích programů i témata týkající se romské kultury, jazyka. Podle potřeby ve školách, zařízeních ústavních či ochranných zřídit pozici pro asistenta pedagoga (romský asistent) k těmto žákům. Při výzkumu bylo zjištěno, že romští žáci častěji propadávají než ostatní žáci. Příčin školní neúspěšnosti může být několik. Zejména rozdílný jazykový vývoj, lišící se funkce rodinné výchovy, nedocení významu vzdělání, nedostačující příprava do školy, nedostačující příprava pedagogů při práci s romskými dětmi.³⁶

Důležitou úlohu ve vzdělávání dětí ze socio-kulturně znevýhodňujícího prostředí mají pedagogičtí pracovníci. Zvláště jejich připravenost pracovat s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami. Dokument, který blíže specifikuje podporu žáků ze socio-kulturně znevýhodňujícího prostředí, je připravovaný *Národní akční plán inkluzivního vzdělávání*.³⁷

Při práci se žáky sociálně vyloučenými nebo kulturně odlišnými je ve školství metodická připravenost pedagogických a poradenských pracovníků nedostačující. Nedostatečná znalost vhodné metody výuky vedoucí k individualizaci. Nedostatek školních psychologů, speciálních pedagogů a asistentů pedagogů. Nedostatek vlastních finančních prostředků škol na další vzdělávání pedagogických pracovníků.³⁸

Pedagogové by se měli vzdělávat v oblasti diagnostiky vzdělávacích potřeb žáků a umět sestavit a poté zrealizovat individuálně vzdělávací plány. Metodické podpory by se mělo

³⁵ http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/knihovna-koncepci/romska-integrace/koncepce-romske-integrace-2010-2013.pdf

³⁶ ŠOTOLOVÁ, Eva. Vzdělávání Romů. Vyd. 4., V nakl. Karolinum 2., rozš. a upr. Praha: Karolinum, 2011, 130 s., [23] s. obr. příl. s. 49-63

³⁷ http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/knihovna-koncepci/romska-integrace/koncepce-romske-integrace-2010-2013.pdf

³⁸ Strategie sociálního začleňování 2014-2020. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2014, s.40-41

dostat pedagogům v Centrech podpory inkluzivního vzdělávání, která se nacházejí v každém krajském městě.³⁹

2.2 Žáci se zdravotním postižením

Zdravotním postižením je újma na zdraví, vrozená nebo získaná porucha organismu, postižení, které omezuje pohybový aparát jedince, omezuje funkci smyslových orgánů, mentálních či jiných funkcí.⁴⁰

Pokud chceme děti se zdravotním postižením připravit na život ve společnosti, je nutné jim při jejich výchovně vzdělávacím procesu zajistit vhodné podmínky, podporu k jejich optimálnímu rozvoji. K naplnění potřeb je třeba mít spoustu informací týkajících se jejich znevýhodnění. Dostatek informací je jedním z předpokladů individuálního přístupu pedagogů i asistenta pedagoga.⁴¹

Žáky se zdravotním postižením lze vzdělávat formou integrace. Může se jednat o integraci individuální či skupinovou, popřípadě kombinovanou.

Mezi zdravotně postižené patří jedinci:

- tělesně,
- zrakově,
- mentálně,
- sluchově,
- s poruchou autistického spektra,

³⁹ http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/knihovna-koncepci/romska-integrace/koncepce-romske-integrace-2010-2013.pdf

⁴⁰ MATĚJČEK, Zdeněk. Psychologie nemocných a zdravotně postižených dětí. 3., přepracované vyd. Jinočany: Nakl. H & H, 2001, 147 p. s.7

⁴¹ UZLOVÁ, Iva. Asistence lidem s postižením a znevýhodněním: praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010 s. 66

- narušenou komunikační schopností,
- postižení s více vadami,
- specifické poruchy učení a chování.⁴²

Tělesně postižený jedinec má částečné či celkové omezení pohybového aparátu. Toto postižení může být přímé nebo důsledkem jiného onemocnění např. srdeční choroba. Žáky s tělesným postižením rozpoznáme. Těžší forma je doprovázená sníženou schopností v oblasti motoriky, řeči, mimiky apod.⁴³

Vzhledem k pohybovému omezení u těchto dětí je nutné před příchodem takového žáka zajistit bezbariérový přístup, úpravy ve třídě, na sociálním zařízení, různé speciální pomůcky, které doporučuje SPC. Asistent pedagoga těmto dětem pomáhá i mimo vyučovací hodiny např. přesun do jiných tříd, polohování, použití toalety.⁴⁴

Zrakové postižení se vyznačuje narušením kognitivní funkce. Mají ztíženou orientaci v prostoru. Žák se sluchovým postižením používá k dorozumívání vizuálně-pohybové prostředky především znakový jazyk.⁴⁵

V připravované novele školského zákona je možnost tlumočnicka pro tyto žáky. Což uvedl ministr školství Chládek v programu České televize Máte slovo na téma *Mají hendikepované děti chodit do školy se zdravými dětmi?*⁴⁶

Ve srovnání se svými spolužáky jsou autistické děti méně samostatné, hůře se přizpůsobují. V nových pro ně neznámých situacích často podléhají panice. Na každou změnu je vhodné je předem připravit. Pokyny udělujeme postupně, srozumitelně. Důležité je ujistit se, zda zadanému pokynu rozumí, popřípadě opětovně vysvětlit. Asistent pedagoga pracuje s autistickým žákem pomocí vizualizace, strukturovaného učení. Autisté musí vědět

⁴² BARTOŇOVÁ, Miroslava. Strategie vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na střední škole. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 5-6

⁴³ MICHALÍK, Jan. Rodiče a dítě se zdravotním postižením (nejen) na základní škole: speciální vzdělávací potřeby dětí a žáků se vzácnými onemocněními. Vyd. 1. Čáslav: Studio Press pro Společnost pro MPS, 2013. s. 33-34

⁴⁴ UZLOVÁ, Iva. Asistence lidem s postižením a znevýhodněním: praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010 s. 70

⁴⁵ MICHALÍK, Jan. Rodiče a dítě se zdravotním postižením (nejen) na základní škole: speciální vzdělávací potřeby dětí a žáků se vzácnými onemocněními. Vyd. 1. Čáslav: Studio Press pro Společnost pro MPS, 2013. s. 33-34

⁴⁶ <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/video/>

o množství práce, kterou mají vykonat, o výsledku práce např. zda bude práce známkována.⁴⁷

Žáci s poruchou autistického spektra mají problémy při interakci, komunikaci. Jejich vzdělávání v běžné škole probíhá většinou s pomocí asistenta pedagoga. Nyní mám na starosti jako asistentka pedagoga autistického chlapce. Minulý rok bez pomoci asistenta pedagoga bylo pro něj zvládnutí učiva velkým problémem. Tento rok došlo k obrovskému zlepšení, úkoly je schopen vykonávat jako ostatní jeho spolužáci. Opravdu je zde důležitá podpora ze strany asistenta pedagoga.

Žáci s narušením komunikační schopnosti - vady řeči, zvládají učivo podle školního vzdělávacího programu, ale musí u nich probíhat logopedická péče.⁴⁸

Specifické poruchy učení a chování jsou příčinou dysfunkcí centrálního nervového systému. Obecně lze říci, že tito žáci mají problémy ve čtení, psaní, počítání, chování.⁴⁹

V novelizaci školského zákona dochází také ke změně, kde je nahrazen žák se zdravotním postižením následovně: „*děti, žáci a studenti s mentálním, tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením, závažnými vadami řeči, závažnými vývojovými poruchami učení, závažnými vývojovými poruchami chování, souběžným postižením více vadami nebo autismem*“⁵⁰

Při vzdělávání dětí se zdravotním postižením se používají podpůrná opatření. Přesné vymezení těchto opatření je obsažen ve vyhlášce 147/2011 Sb. v tomto znění: „*Podpůrnými opatřeními při vzdělávání žáků se zdravotním postižením se rozumí využití **speciálních metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání, kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů, zařazení předmětů speciálně pedagogické péče, poskytování pedagogicko- psychologických služeb, zajištění služeb***“

⁴⁷ UZLOVÁ, Iva. Asistence lidem s postižením a znevýhodněním: praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010 s. 68-70

⁴⁸ MICHALÍK, Jan. Rodiče a dítě se zdravotním postižením (nejen) na základní škole: speciální vzdělávací potřeby dětí a žáků se vzácnými onemocněními .. Vyd. 1. Čáslav: Studio Press pro Společnost pro MPS, 2013. s. 34

⁴⁹ VAŠUTOVÁ, Maria. Děti se specifickými vývojovými poruchami učení a chování a násilí ve školním prostředí. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2008, 274 s. Spisy Filozofické fakulty Ostravské univerzity, 179/2008. s.26

⁵⁰ <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=288&CT1=0>

*asistenta pedagoga, snížení počtu žáků ve třídě nebo studijní skupině nebo jiná úprava organizace vzdělávání zohledňující speciální vzdělávací potřeby žáka.*⁵¹

V připravované novele školského zákona jsou uvedena podpůrná opatření v § 16 odstavci 2:

- „ a) poradenské pomoci školy a školského poradenského zařízení,*
- b) úpravě organizace, obsahu, hodnocení, forem a metod vzdělávání a školských služeb, včetně zabezpečení výuky předmětů speciálně pedagogické péče a včetně prodloužení délky středního nebo vyššího odborného vzdělávání až o dva roky,*
- c) úpravě podmínek přijímání ke vzdělávání a ukončování vzdělávání,*
- d) použití kompenzačních pomůcek, speciálních učebnic a speciálních učebních pomůcek, využívání komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob, Braillova písma a podpůrných nebo náhradních komunikačních systémů,*
- e) úpravě očekávaných výstupů vzdělávání v mezích stanovených rámcovými vzdělávacími programy a akreditovanými vzdělávacími programy,*
- f) vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu,*
- g) využití asistenta pedagoga nebo možnosti působení osob poskytujících dítěti, žákovi nebo studentovi po dobu jeho pobytu ve škole nebo školském zařízení podporu podle zvláštních právních předpisů,*
- h) poskytování vzdělávání nebo školských služeb v prostorách stavebně nebo technicky upravených, nebo*
- i) zařazení dítěte, žáka nebo studenta do školy nebo třídy, oddělení nebo studijní skupiny podle odstavce 7.*⁵²

2.3 Assessment žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Pojem assessment znamená posouzení, hodnocení, diagnostika. V německé i české terminologii v kontextu speciálních vzdělávacích potřeb značí assessment pedagogickou

⁵¹ Vyhláška 147/2011 Sb.

⁵² <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=288&CT1=0>

diagnostiku či podpůrnou diagnostiku. Důležitá je podpora žáků, jenž potřebují ke svému vzdělávání rozdílné požadavky.⁵³

Děti se speciálními vzdělávacími potřebami hodnotíme rozdílně než ostatní děti. Tuhle informaci musíme sdělit i jejich spolužákům. Učitel by měl vysvětlit odlišný přístup při hodnocení. Je nutné, aby děti s SVP, měly pocit úspěšnosti, které jim poskytneme určitými úlevami při výchovně vzdělávacím procesu. Nesmíme zapomenout také na pochvalu. Oceňovat snahu. Hodnotíme jen to, co stihne vypracovat. Stejná diagnóza neznamená stejné hodnocení. Ke každému přistupujeme individuálně.⁵⁴

Musíme tedy sledovat jejich individuální vývoj a hodnotit je velmi podrobně. Pokud s hodnocením rodiče nesouhlasí, mohou požádat o přezkoušení. Rodiče mají také právo rozhodovat o postupech, činnostech, které souvisí se vzděláváním jejich dítěte. Hodnocení má sloužit k optimální podpoře žáka. Assessment má několik stupňů. V primárním stupni se výsledky činnosti uvádějí dvakrát za rok - v prvním a druhém pololetí. Kdy hodnocení není formou známek, ale sepsání zprávy, kde jsou popsány pokroky žáka, jeho silné a slabé stránky v jednotlivých předmětech. V sekundárním stupni se zaměřujeme na:

- „Základní nabídku společného vzdělávání v povinných odborných předmětech,
- diferencované požadavky s cílem poskytnout a rozvinout individuální výkony v co možná nejvyšší míře,
- přijetí opatření k vyrovnání rozdílných předpokladů k učení, včetně sociálně podmíněných,
- pozorování individuálních výkonů a pokroků se zřetelem na požadavky k následnému typu a stupni vzdělání.“⁵⁵

⁵³ VÍTKOVÁ, Marie. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami I.: Education of pupils with special educational needs I. Brno: Paido, 2007, s. 67

⁵⁴ MICHALOVÁ, Zdeňka. Sonda do problematiky specifických poruch chování. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2007, s. 109-112

⁵⁵ VÍTKOVÁ, Marie. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami I.: Education of pupils with special educational needs I. Brno: Paido, 2007, s. 67

2.4 Inkluze na základní škole

Deklarace z konference v Salamance z roku 1994 v odstavci 3 uvádí: “*Školy by měly sloužit všem dětem bez ohledu na jejich fyzický, intelektuální, sociální, jazykový stav. To by mělo platit o dětech postižených, nadaných, vyrůstajících na ulici, pracujících, dětech z odlehklých aglomerací a kočovných národů, o dětech z jazykových, etnických a kulturních minorit a o dětech z jiných znevýhodněných či marginalizovaných oblastí a skupin.*”⁵⁶

Inkluzivní vzdělávání je vzdělávání bez diskriminace, díky němuž začleňujeme děti se speciálními vzdělávacími potřebami mezi ostatní žáky.⁵⁷

Vzdělávání žáků v inkluzivní škole je přínosem nejen pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami, ale také pro všechny subjekty procesu vzdělávání. Žáci se učí toleranci, zodpovědnosti, vzájemné pomoci k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Ke vzdělávání těchto žáků je potřeba vstřícné prostředí školy, díky němuž pak mohou žáci rozvíjet svůj potenciál. Školní prostředí také umožňuje sociální začlenění. Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj provedla výzkum, při němž bylo zjištěno, že žáci s hendikepem v inkluzivním prostředí dosahují lepších výsledků. Děti mají větší sebedůvěru, jsou samostatnější, zlepšily se i v sociální a citové oblasti. Žákům musí být v inkluzivní prostředí zajištěna podpora a edukační aktivity.⁵⁸

Když se ve třídě objeví rozdílné dítě, spolužáci se pak naučí žáka se speciálními vzdělávacími potřebami respektovat. Ve vzdělávacím procesu pak můžeme využít vrstevnické vyučování, kdy žák musí pochopit učivo, aby ho pak následně mohl v jiné formě vysvětlit svým spolužákům. Napomůžete tedy pedagogům a je pak instruktorem pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, neboť více chápe potřeby svého spolužáka. Můžeme pak docílit toho, že úplně změním své chování vůči dětem, které jsou znevýhodněny či jinak omezeny při vzdělávacím procesu.⁵⁹

⁵⁶ http://www.unesco.org/education/pdf/SALAMA_E.PDF

⁵⁷ LANG, Greg a Chris BERBERICH. Každé dítě potřebuje speciální přístup: vytváření integrovaných a inkluzivních tříd. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998, s. 27

⁵⁸ HAVEL, Jiří. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na 1. stupni základní školy jako východisko inkluzivní didaktiky. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 19-22

⁵⁹ LANG, Greg a Chris BERBERICH. Každé dítě potřebuje speciální přístup: vytváření integrovaných a inkluzivních tříd. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998, s. 29-31

Základní pravidla pro inkluzi:

- laskavý přístup, dítě se musí ve škole cítit dobře,
- pozitivní vztah mezi učitelem a žákem se speciálními vzdělávacími potřebami,
- týmová práce, spolupráce,
- zavádění individualizovaných programů, zaměřených na možnosti žáka se speciálními vzdělávacími potřebami,
- všichni žáci se účastní všech aktivit,
- podpora pro žáka v podobě asistenta pedagoga,
- pomoc od spolužáků.⁶⁰

Národní program rozvoje vzdělávání neboli Bílá kniha formuluje východiska, obecné záměry a rozvojové programy důležité pro vývoj vzdělávání v České republice.

Bílá kniha uvádí:

*„Komplexně řešit postupný **přechod na integrované** vnitřně diferencované **základní vzdělávání**, které umožní **vytvářet co nejlepší podmínky pro všechny žáky**, rozvoj talentů i pro integraci zdravotně a sociálně znevýhodněných žáků a který oslabí důvody k vyčleňování žáků do specializovaných škol či tříd.“⁶¹*

Ve strategii vzdělávací politiky České republiky do roku 2020 v kapitole snižování nerovnosti ve vzdělání se uvádí následující cíle:

- *„vytvářet podmínky a uplatňovat účinné postupy pro efektivní prevenci a kompenzaci zdravotních, sociálních, kulturních a jiných osobnostních znevýhodnění,*

⁶⁰ LEBEER, Jo. *Programy pro rozvoj myšlení dětí s odchylkami vývoje: podpora začleňování znevýhodněných dětí do běžného vzdělávání*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006, s.23-24

⁶¹ <http://databaze-strategie.cz/cz/msmt/strategie/narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-bila-kniha?typ=struktura>

- *přesněji vymezit typy a stupně znevýhodnění a nadání dětí a žáků a jim odpovídající podpůrná opatření včetně financování,*
- *podporovat kompenzaci všech typů znevýhodnění a rozvoj všech typů nadání, a to na principu individualizace podpory,*
- *zavést systém diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb pro děti a žáky ze sociálně znevýhodněného prostředí tak, aby bylo možno vyhodnocovat úspěšnost opatření na podporu jejich vzdělávání.*⁶²

Evropská agentura pro rozvoj speciálního vzdělávání je společnost založena ministerstvy školství členských zemí EU a klade si následující cíle:

- *„prosazovat kvalitu v oblasti speciálního vzdělávání prostřednictvím trvalé podpory široké evropské spolupráce*
- *působit jako evropský zprostředkovatel šíření informací a umožnit přístup k odborným poznatkům a zkušenostem členských zemí dalším zemím*
- *umožnit odborným pracovníkům snadnější přístup k důležitým informacím prostřednictvím vytváření mechanismů a služeb, které podporují nejen dělbu informací, ale i aktivní kontakt mezi různými uživateli.*⁶³

Je nutné k naplnění těchto cílů informovat o inovacích v oblasti speciálního vzdělávání. Zaměřit se na oblasti, které jsou určovány členskými zeměmi a dosáhnout tak co největší kvality vzdělávání a to pro každého jedince.

Pedagog v inkluzivní škole by měl pracovat se žáky individuálně. Z dotazníkového šetření, které bylo zaměřeno na odbornou přípravu pedagogů s žáky s rozdílnými schopnostmi vzešlo následující: náročnější pedagogická příprava, správná organizace žáků pro kooperaci, individualizace vyučování s maximálním využitím edukačního času.⁶⁴

Pro pedagoga v inkluzivní škole je důležité, aby měl ucelené informace o speciálních vzdělávacích potřebách žáka. Velké obavy se objevují u pedagogů, kteří během své praxe

⁶² http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/strategie-2020_web.pdf

⁶³ ped.muni.cz/wsedu/data/file/eadsne/texts/eapresent_cz.doc ze dne 30.12. 2014

⁶⁴ HAVEL, Jiří. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na 1. stupni základní školy jako východisko inkluzivní didaktiky. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 23

nepřišli do kontaktu s takovým žákem. Jednou z obav je nezvládnutí probrat naplánované učivo, protože musí více času věnovat žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami.⁶⁵

Úmluva o právech osob s postižením se v čl. 24 zabývající se oblastí vzdělávání uvádí:

*„státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, uznávají **právo osob se zdravotním postižením na vzdělání**“, a to „s cílem **realizovat toto právo bez diskriminace a na základě rovných příležitostí**, státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, zajistí inkluzivní vzdělávací systém na všech úrovních a celoživotní vzdělávání.“⁶⁶*

Cílem Národního akčního plánu inkluzivního vzdělávání je přispět, aby lidé s postižením či znevýhodněním byli integrováni do společnosti.

Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu - UNESCO uvádí, že v inkluzivním vzdělávání je důležitá rovnost, kvalita, přístup. Inkluzivní vzdělávání je prostředkem pro větší úspěch všech žáků.⁶⁷

⁶⁵ HAVEL, Jiří. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na 1. stupni základní školy jako východisko inkluzivní didaktiky. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 24-26

⁶⁶ <http://eseznam.cz/index.php/legislativa/umluva-o-pravech-zp#umluva24> ze dne 21.2.2015

⁶⁷ http://www.european-agency.org/sites/default/files/Five_Key_Messages_for_Inclusive_Education_CS.pdf

3 ŽÁCI S DIAGNÓZOU ADHD

V následující kapitole budeme hovořit o ADHD – Attention Defici Hyperactivity Disorder, což je porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou. Jedná se o poruchu, jejíž příčina je biologická. Vzniká drobným poškozením centrální nervové soustavy před porodem, v průběhu porodu nebo i po porodu.⁶⁸

Při dozrávání centrální nervové soustavy se mohou příznaky zmírnit, ale nadále přetrvávají.⁶⁹

V roce 1902 ADHD britský lékař Frederic Still popsal jako abnormální psychický stav - nedostatek pozornosti, neklid, těkavost, ničení, agrese. Hodně informací o projevech jsou spíše v období dětství a dospívání. Rodiče se často obviňují, že selhali ve výchově, dokud jim není sdělena informace, že se jedná o poruchu ADHD. Mezinárodní klasifikace nemocí začlenila ADHD do 5. kapitoly s názvem Poruchy chování a emocí se začátkem obvykle v dětství a je zařazena do hyperkynetických poruch.

„ Skupina poruch charakterizovaná časným začátkem (obvykle v prvních pěti letech života), nedostatečnou vytrvalostí v činnostech, vyžadujících poznávací schopnosti, a tendencí přebíhat od jedné činnosti ke druhé, aniž by byla jedna dokončena, spolu s dezorganizovanou, špatně regulovanou a nadměrnou aktivitou. Současně může být přítomna řada dalších abnormalit. Hyperkinetické děti jsou často neukázněné a impulzivní, náchylné k úrazům a dostávají se snadno do konfliktů s disciplínou pro bezmyšlenkovité porušování pravidel spíše, než by úmyslně vzdorovaly. Jejich vztah k dospělým je často sociálně dezinhibován pro nedostatek normální opatrnosti a odstupu. Mezi ostatními dětmi nejsou příliš populární a mohou se stát izolovanými. Poznávací schopnosti jsou běžně porušené a specifické opoždění v motorickém a jazykovém vývoji je disproporciálně časté. Sekundárními komplikacemi jsou disociální chování a nízké sebehodnocení.“⁷⁰

⁶⁸ JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ. Máte neklidné, nesoustředěné dítě?: metody práce s dětmi s LMD (ADHD, ADD) především pro učitele a vychovatele. 2. vyd. Praha: D + H, 2007, s. 4

⁶⁹ MICHALOVÁ, Zdeňka. Sonda do problematiky specifických poruch chování. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2007, s. 29

⁷⁰<http://www.uzis.cz/katalog/klasifikace/mkn-mezinarodni-statisticka-klasifikace-nemoci-pridruzenych-zdravotnich-problemu>

3.1 Projevy ADHD

K základním projevům ADHD patří nepozornost a nedostatečné soustředění. Objevují se případy, kdy neobyčejnou aktivitu projevovaly takto postižené děti již v období těhotenství.⁷¹

Hyperaktivní děti jsou neklidnější než ostatní děti. Mají narušen biorytmus – ve dne spí a v noci jsou vzhůru. Narušení biorytmu se u zdravých dětí může také objevovat, ale po několika týdnech odezní. Hyperaktivní děti touto poruchou trpí i několik let. Velmi špatně usínají a v noci se budí. Kojenci špatně sají mléko, a proto musí být dokrmováni. Bez příčiny velice často pláčou. Dále jsou hyperaktivní děti velmi pohyblivé. Vydrží dlouho nespát, nedokáží se moc dlouho soustředit na hru, úkol. Na svůj neúspěch reagují výbuchy vzteku, agrese. Nepřiměřeně reagují na pro nás zdánlivé drobnosti. Trpí totiž nízkou frustrační tolerancí. U některých dětí se vyskytuje opožděná řeč a opožděný či nerovnoměrný vývoj.⁷²

„Děti předškolního a školního věku mají poruchy motoriky, emocí chování, chování, vnímání, myšlení, koncentrace pozornosti a paměti.“⁷³

Hyperaktivní děti každý den bojují o to, aby byly úspěšní, získaly od druhých uznání. Při pocitu neúspěchu reagují následovně:

- **únik** (v podobě nemoci - před školou je bolí hlava, břicho, zvrací, útěky z domova, útěky ze školy z neoblíbených předmětů, nebo do svého vnitřního vysněného světa),
- **regrese** (navrací se zpět do mladších let, tímto krokem můžou vyžadovat od svých blízkých více lásky, často mají mladší kamarády - mladší jsou vůči nim méně kritičtí),
- **zapření neúspěchů či jejich zlehčování** (ví, že neuspěl, ale navenek si z toho nic nedělá),

⁷¹ MUNDEN, Alison a Jon ARCELUS. Poruchy pozornosti a hyperaktivita: [přehled současných poznatků a přístupu pro rodiče a odborníky]. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002, s. 21-22

⁷² JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ. Máte neklidné, nesoustředěné dítě?: metody práce s dětmi s LMD (ADHD, ADD) především pro učitele a vychovatele. 2. vyd. Praha: D + H, 2007, s. 5-7

⁷³ JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ. Máte neklidné, nesoustředěné dítě?: metody práce s dětmi s LMD (ADHD, ADD) především pro učitele a vychovatele. 2. vyd. Praha: D + H, 2007, s. 8

- **upoutání pozornosti** (často upoutá pozornost nevhodným způsobem - předvádí se, provokuje),
- **útok** (neúspěch řeší verbálním či fyzickým útokem, navazují kontakt třeba tím, že kamaráda bouchnou, kopnou).⁷⁴

Děti s ADHD se zajímají o spoustu věcí, ale to co mají dělat, bohužel nedělají. Proto je nutné na ně při plnění zadaného úkolu dohlížet. Projevy ADHD mají intenzitu, která je kolísající. Je zajímavé, že u domácího úkolu díky nesoustředění vydrží krátce. Zato když usedne k počítači a hraje nějakou hru, nelze ho pak od hry odtrhnout. Někdy jsme ve škole navštěvovali počítačové učebny např. při suplování a děti si mohly hrát hry, poslouchat hudbu. Můj svěřenec pak odcházel vždy mezi posledními. Po upozornění, že byla hodina již ukončena, mi vždy odvětil, že už končí, ale moc se mu do vypínání hry nechtělo.⁷⁵

Jedinec reaguje na školní zátěž následovně:

- příznaky fyzické (neposednost, bolesti hlavy),
- příznaky emocionální (závislost na dospělé osobě, dětské chování nepřiměřené jeho věku),
- příznaky v sociální oblasti (přílišná plachost, samotář, nízká sebedůvěra, nepřiměřené povyšování),
- příznaky abnormální emocionality (náladovost, roztržitost, apatie či melancholie, frustrace),
- příznaky exhibicionismu (touha vyniknout, nápadný souhlas, dorážení na spolužáky),
- příznaky antisociální (agresivita, drzost, ničení školního majetku, neslušná mluva, odpor vůči autoritě, lhaní, podvádění, přílišný zájem o pohlaví).⁷⁶

⁷⁴ JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ. Máte neklidné, nesoustředěné dítě?: metody práce s dětmi s LMD (ADHD, ADD) především pro učitele a vychovatele. 2. vyd. Praha: D + H, 2007, s. 10-11

⁷⁵ GOETZ, Michal a Petra UHLÍKOVÁ. ADHD - porucha pozornosti s hyperaktivitou: příručka pro starostlivé rodiče a zodpovědné učitele. 1. vyd. Praha: Galén, c2009, s.19-31

⁷⁶ MICHALOVÁ, Zdeňka. Sonda do problematiky specifických poruch chování. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2007, s. 117-118

Záměrně jsem si vybrala tohle postižení, jelikož jsem 2 roky působila jako asistentka pedagoga u takového žáka. Diagnóza ADHD, jejíž součástí jsou i poruchy chování, které se u mého svěřence ve velké míře objevovaly. U žáka se projevovaly velké kázeňské problémy, které pramení z jeho zdravotního postižení. Škola po domluvě s matkou k tomuto žákovi začala vyřizovat potřebné dokumenty, nutné k zajištění asistenta pedagoga. Když jsem nastoupila, můj svěřenec se nacházel v osmém ročníku a doposud žádného asistenta neměl. Jen velmi těžce se smířoval s tím, že mu byla přidělena asistentka.

Nyní uvedu průběh mého působení u mého svěřence s poruchou ADHD. Ze začátku mi prováděl různé naschvály. Rád dělal pravé opaky toho, co jsem od něj vyžadovala. Neustále lhaní, ignorování mé osoby, na mé pokyny reagoval slovy, že mu nemám co přikazovat, jelikož nejsem jeho matka, odmítání si sednout do lavice v odborných učebnách vedle mě. Když už usedl, odsunul se na to nejvzdálenější místo, co mohl. Mluvil se mnou velice sporadicky. Poprvé mě oslovil paní asistentko až v květnu, což bylo z časového hlediska po 9. měsících. Nikdy se nesmířil s tím, že má asistentku. Najdou se dny, kdy jsme spolu byli v neustálém slovním konfliktu, z důvodu jeho nevhodného chování. Za to dobu jsme se oba velice dobře znali a věděli, co já od něj a naopak on ode mne může očekávat. Tudíž již nedocházelo tak často ke kritickým situacím. Pak dokonce dokázal za mnou přijít a svěřit se s tím, že mu bylo třeba ukřivděno. Jednou nastala situace, kdy zareagoval na slovní urážku na jeho osobu fyzickým útokem. Po konfliktu mi sám od sebe řekl, že chce jít se mnou do kabinetu, aby se zklidnil a vysvětlil mi vzniklou situaci u jejího úvodu jsem nebyla přítomna.

3.2 Emoční porucha a porucha chování jako součást ADHD

Pokud hovoříme o poruchách chování, máme na mysli takové chování, které je v rozporu se vzorci chování ve společnosti. Je to tedy chování pro společnost nepřijatelné, nežádoucí. Jedinec není schopen dané normy respektovat, řídit se jimi. Znaky vykazující tohle chování:

- nerespektuje společenské normy (ví o nich, není schopen či ochoten si jimi řídit),
- není schopen navázat a posléze udržet sociální vztahy (důsledkem je nižší empatie, emocionalita),

- uspokojuje osobní potřeby, potřeby druhých opomíjí,
- nedostatek pocitu viny a svědomí.⁷⁷

U dětí s ADHD často pozorujeme emoční labilitu, výkyvy nálad. Bez příčiny u nich dochází ke změně nálad od smíchu k bezdůvodnému pláči. Jednají velice neuváženě, bezmyšlenkovitě, impulzivně. Takto reagují v důsledku nerovnováhy v procesu vzruchu a utlumení. Chybí jim sebekontrola, to co je zrovna napadne, prostě ihned udělají bez toho, aniž by si uvědomili důsledky svého chování. Pokyn nevyslechnou celý až do konce. Z tohoto důvodu také pokyny nevykonají správně. Problémy mají i v komunikaci, často skáčou do řeči, přecházejí z tématu na jiné téma. Obtížně se soustřeďují při dlouhém monologu. Jsou netrpěliví, často chtějí vše hned. Na běžné podněty neadekvátně reagují.⁷⁸

Jen pokyn: “ Otevřete si učebnici“, mého svěřence vede k tomu, že bouchne pěstí do lavice. Při nechtěném shoení jeho věci spolužákem z lavice na zem, pak vede k fyzickému napadnutí spolužáka. Přejde k němu a lehce spolužáka pěstí udeří. Po mém napomenutí se pak můj svěřenec urazí.

Je proto velmi důležité vytvořit klidné prostředí. Pokud dojde k afektivnímu chování, naučíme se takovému chování předejít. Musíme situaci odhadnout, vypožorovat při jaké příležitosti k takovému chování dochází. Pokud afekt nastane, je dobré rychle pozornost dítěte nasměrovat jinam. Někdy je lepší vyčkat, až se dítě uklidní samo. Po uklidnění si vysvětlíte situaci, která nastala a jaké by bylo vhodné chování v případě, kdyby se daná situace někdy opakovala. Jasně sdělíme pravidla a dbáme na jejich důsledné dodržování. Dítě by se mělo dokázat ohodnotit. Pozornost dítěti věnujeme, i když je v klidu, často mají pocit, že jim nevěnujete dostatek pozornosti. Při impulzivní reakci ho zklidníme dotykem a klidným přístupem ho zpátky vrátíme zpět k činnosti, kterou vykonával předtím. Je důle-

⁷⁷ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním s. 128-129

⁷⁸ JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ. Máte neklidné, nesoustředěné dítě?: metody práce s dětmi s LMD (ADHD, ADD) především pro učitele a vychovatele. 2. vyd. Praha: D + H, 2007, s. 28-32

žité vyslechnout jeho pocity, čímž předcházíme tomu, aby se neuzavřel a dítě pak získá pocit jistoty a bezpečí, což patří mezi základní lidské potřeby.⁷⁹

3.3 Etiologie specifických poruch chování

Pojem specifické poruchy chování se užívá u narušení nebo změně centrální nervové soustavy ve smyslu neurotického postižení a nespecifické poruchy chování jsou poruchy vzniklé z jiných příčin.⁸⁰

Příčiny jsou rozděleny podle období vzniku a to v období prenatálním, perinatálním či postnatálním. Do prenatálního období - období těhotenství se řadí příčiny genetické, psychické, infekční. Do období perinatálního patří nedonošenost, přenošenost, porod protahovaný, abnormalita polohy plodu a v období postnatálním - po narození dítěte, řadíme infekce, úrazy, toxiny, poruchy cévní či metabolické. Nejčastěji úrazy hlavy, otřes nebo zhmoždění mozku. I můj první svěřenec byl v půl roce hospitalizován v nemocnici s úrazem hlavy. Ovšem co bylo příčinou tohoto úrazu mi nebylo matkou sděleno.

Většina autorů se domnívá, že příčiny vznikly v období těhotenství a porodu. Naše myšlení a jednání závisí na bezchybně fungující nervové soustavě. Zmenšená aktivita mozku se projeví nízkou spotřebou energie a průtok krve do mozku je slabší než během normální aktivity mozku. Vyšetření EEG u dětí se specifickou poruchou chování a dětí netrpících touto poruchou nemohou s určitostí lékaři diagnostikovat. Jedinci se specifickou poruchou chování mají v oblasti měnových ganglií a čelního mozku aktivitu metabolismu menší než ostatní lidé. Díky menší aktivitě dochází k menšímu počtu vzájemných kontaktů mozkových buněk. Jedinci takto postižení pak do paměti uloží méně informací. Bylo prokázáno při užití amfetaminového derivátu Ritalinu, že průtok krve se zlepšuje.⁸¹

⁷⁹ JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ. Máte neklidné, nesoustředěné dítě?: metody práce s dětmi s LMD (ADHD, ADD) především pro učitele a vychovatele. 2. vyd. Praha: D + H, 2007, s. 32-38

⁸⁰ MICHALOVÁ, Zdeňka. Sonda do problematiky specifických poruch chování. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2007, s. 13-20

⁸¹ MICHALOVÁ, Zdeňka. Sonda do problematiky specifických poruch chování. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2007, s. 39-42

3.4 Projevy žáků s poruchami chování

Porucha chování je negativní odchylka od norem společnosti a je sekundárním příznakem ADHD. Projevuje se disociálním - nespolečenským, asociálním - v rozporu se společenskou morálkou nebo antisociálním chováním - protispolečenským. Na takového jedince pohlížíme jako na obtížně vychovatelného. Příčina může být zanedbanost výchovná či sociální, ale jednou z důvodů takového chování jsou psychiatrické příčiny.⁸²

Porucha chování vyjadřuje emocionální problémy, poté jedno postižení vyvolá postižení druhé a to ve formě nežádoucího chování - nerespektuje normy chování na úrovni jeho rozumových schopností a věku. Termínem poruchy chování označujeme děti do 18 let věku, u starších jen sporadicky.

Děti s poruchami chování ničí majetek, neuctívají zdraví jiných lidí, také nerespektují právo a často někoho zastrašují, šikanují, zejména slabší jedince, vyvolávají rvačky. Děti v kombinaci ADHD a poruchy chování mají sklony k návykovým látkám a kriminalitě.⁸³

Návykovým látkám podlehl i můj svěřenec - kouřil nejen cigarety, ale i marihuanu. Což mi sdělili jeho spolužáci, sám se mi k tomu nepřiznal a vše popíral. Obvykle také, když jsme šli po chodbě na někoho dupl, nebo ho polekal. Často to byli neprůbojní žáci. Ničil školní majetek, a to zejména dveře, do kterých většinou bouchl pěstí díky vzteku, který si potřeboval někde vybit. Poničená od něj byla i tabule v kmenové třídě. Rvačky byly zpočátku mého působení na denním pořádku. Rvačky jsem musela ukončit buď odtržením svěřence, nebo jsem musela vstoupit do středu souboje a doufat, že mi nikdo z nich neublíží.

Jedinci s poruchou chování mají problémy v citové oblasti. Chybí jim schopnost empatie, jsou egoističtí a velmi se zaměřují na uspokojování svých potřeb a to ve velké míře.⁸⁴

Poruchy chování se projevují u 45% dětí s ADHD. Objevuje se u nich chronická agrese, lhaní, krádeže, ale i sebepoškozování.⁸⁵

⁸² VÍTKOVÁ, Marie. Integrativní speciální pedagogika: integrace školní a speciální. 2. rozšíř. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2004, s. 371-374

⁸³ GOETZ, Michal a Petra UHLÍKOVÁ. ADHD - porucha pozornosti s hyperaktivitou: příručka pro starostlivé rodiče a zodpovědné učitele. 1. vyd. Praha: Galén, c2009, s. 76-77

⁸⁴ ČERVENKA, Karel a Věra VOJTOVÁ. Východiska pro speciálněpedagogické intervence v etopedii: Resources for special educational intervention. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s.14-16

⁸⁵ MUNDEN, Alison a Jon ARCELUS. Poruchy pozornosti a hyperaktivita: [přehled současných poznatků a přístupu pro rodiče a odborníky]. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002, 119 s. ISBN 80-7178-625-x.

4 INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁNY

Individuální vzdělávací program nebo více v praxi užívaný individuální vzdělávací plán (IVP) je určen přímo konkrétnímu jedinci. Je to dokument, který slouží k plánování obsahu vzdělávání pro konkrétního jedince v rámci jeho speciálních potřeb.⁸⁶

Ve školském zákoně č. 561/2004 Sb. v § 18 který se týká individuálního vzdělávacího plánu je uvedeno: „Ředitel školy **může** s písemným doporučením školského poradenského zařízení **povolit** nezletilému žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami nebo s mimořádným nadáním na žádost jeho zákonného zástupce a zletilému žákovi nebo studentovi se speciálními vzdělávacími potřebami nebo s mimořádným nadáním na jeho žádost **vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu.**“⁸⁷

V individuálním vzdělávacím plánu je dodržován školní vzdělávací program školy, kterou integrovaný žák navštěvuje. Nesmí být ani opomíjeny výsledky vyšetření ze speciálně pedagogického centra, vyšetření psychologické nebo speciálně pedagogické. Dále stanoviska praktického dětského lékaře nebo jiného odborného lékaře např. psychiatra i vyjádření názorů zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka. Je to závazný dokument pro zajištění speciálních vzdělávacích potřeb žáků.⁸⁸

4.1 Význam individuálního vzdělávacího plánu

Individuální vzdělávací plán neurčuje cíle a obsah výuky, ale popisuje speciální metody a formy důležité ke vzdělávání jedince se speciálními potřebami. Využívá se pro žáky trpící specifickými poruchami učení, nebo pro žáky s tělesným a smyslovým postižením. IVP se tvoří za spolupráce pracovníků odborných pracovišť - speciální pedagogická centra, pedagogicko - psychologické poradny. Obsahuje osobní údaje žáka i závěry z odborných vyšetření.

⁸⁶ KAPRÁLEK, Karel a Zdeněk BĚLECKÝ. Jak napsat a používat individuální vzdělávací program. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, s. 19-21

⁸⁷ zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání

⁸⁸ FISCHER, Slavomil, ŠKODA, Jiří. Speciální pedagogika. Edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním. **s.59**

Žákovi umožňuje IVP pracovat podle jeho schopností:

- práce individuálním tempem,
- bez ohledu na učební osnovy, bez porovnávání se spolužáky, které může vést ke stresu,
- slouží jako podpora k lepšímu využití vlastních předpokladů,
- motivuje žáka,
- zapojuje se aktivně do výuky,
- vzniká mu odpovědnost za své výsledky.

Pedagogovi umožňuje IVP:

- pracovat s dítětem na úrovni jeho schopnostem, dovednostem,
- plánovat aktivity ke konkrétnímu integrovanému žákovi,
- žáka individuálně hodnotit.⁸⁹

Údaje získávané v průběhu vyučování posléze vedou k úpravě plánu dle dosažených výsledků. IVP může být pozměněn podle potřeb i v průběhu školního roku. Změnou se myslí změna ve vyučovacím procesu. Je nutná průběžná aktualizace IVP, a to z důvodu plnění či neplnění stanovených cílů, dodržování postupů při vzdělávání pro daného žáka. Dvakrát za rok IVP vyhodnocuje poradenské zařízení, kdy zástupce daného poradenského zařízení přichází do školy na pozorování, jak se s žákem pracuje.⁹⁰

⁸⁹ http://ferovaskola.cz/data/downloads/Individuální%20vzdělávací%20plán%20pro%20praxi_priloha.pdf ze dne

⁹⁰ MICHALÍK, Jan. Školská integrace dětí se zdravotním postižením na základních školách v České republice: výzkumná zpráva. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, 297 s. 37

4.2 Struktura individuálního vzdělávacího plánu

Individuální vzdělávací plán podle § 6 vyhlášky č. 73/2005 Sb. obsahuje:

- „ údaje o obsahu, rozsahu, průběhu a způsobu poskytování individuální speciálně pedagogické nebo psychologické péče žákovi včetně zdůvodnění,
- údaje o cíli vzdělávání žáka, časové a obsahové rozvržení učiva, včetně případného prodloužení délky středního nebo vyššího odborného vzdělávání, volbu pedagogických postupů, způsob zadávání a plnění úkolů, způsob hodnocení, úpravu konání závěrečných zkoušek, maturitních zkoušek nebo absolutoria,
- vyjádření potřeby dalšího pedagogického pracovníka nebo další osoby podílející se na práci se žákem a její rozsah; u žáka střední školy se sluchovým postižením a studenta vyšší odborné školy se sluchovým postižením se uvede potřebnost nezbytných tlumočnických služeb a jejich rozsah, případně další úprava organizace vzdělávání,
- seznam kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů nezbytných pro výuku žáka nebo pro konání příslušných zkoušek,
- jmenovité určení pedagogického pracovníka školského poradenského zařízení, se kterým bude škola spolupracovat při zajišťování speciálních vzdělávacích potřeb žáka,
- předpokládanou potřebu navýšení finančních prostředků nad rámec prostředků státního rozpočtu poskytovaných podle zvláštního právního předpisu,⁹¹⁾
- závěry speciálně pedagogických, popřípadě psychologických vyšetření.“⁹¹⁾

Dále může IVP obsahovat základní údaje o žákovi, odpovědné osoby, zúčastněné osoby - přítomnost asistenta pedagoga, organizace výuky - rozvrh hodin, specifické vzdělávací cíle (např. nácvik správné výslovnosti, rozvoj sociálních dovedností), krátkodobé či dlouhodobé cíle rozepsané pro jednotlivé předměty, formy a metody výuky (např. práce ve dvojicích, skupině), konkrétní úkoly v jednotlivých oblastech (např. zraková percepce,

⁹¹⁾ Vyhláška č.75/2005 Sb.

gramatika), materiální podpora výuky (pomocné tabulky např. násobilka, přehled gramatiky), způsob hodnocení a klasifikace (např. slovní), způsob ověřování vědomostí (např. zkoušení ústní, písemné), komunikace s rodiči - způsob komunikace (např. formou deníku, emailem, osobně).⁹²

4.3 Tvorba individuálního vzdělávacího plánu

Individuální vzdělávací plán je třeba vytvořit před nástupem žáka do školy nebo nejpozději měsíc po jeho nástupu, popřípadě v průběhu školního roku, během něhož byly speciální vzdělávací potřeby zjištěny. V případě potřeby může být doplňován či upravován během celého školního roku. Aby byl dobře vypracovaný plán, je nutná maximální spolupráce školy s odbornými pracovišti např. speciálně pedagogické centrum, znalost dítěte s handicapem, jeho schopnosti a možnosti. Důležitou roli při vypracování IVP má třídní učitel nebo učitel odborného předmětu. Na jeho vypracování se může dále podílet školní psycholog, výchovný poradce, speciální pedagog, psycholog a zákonný zástupce žáka nebo zletilý žák. Ředitel školy seznámí zákonného zástupce s individuálním plánem, který svým podpisem potvrdí, že se s ním seznámil a souhlasí s ním. Kopie individuálního plánu je zaslána odbornému pracovišti, pod které žák spadá. Dodržování individuálního plánu je dvakrát ročně příslušným odborným pracovištěm kontrolováno zejména dodržování postupů. V případě nedodržení pak tuto skutečnost sděluje řediteli školy.⁹³

IVP by měl obsahovat i způsob, jakým bude žák hodnocen. Při hodnocení respektujeme individualitu žáka a jeho předpoklady k učení. Ohodnocen může být žák známkou, slovně nebo může být použito i sebehodnocení. Slovní hodnocení posuzuje výsledky žáka, jeho píli, přístup ke vzdělávání. Zahrnuje taktéž zdůvodnění hodnocení a doporučení k předcházení případných neúspěchů. Hodnocen má být žákův pokrok.

Škola může dále žákovi nabídnout individuální hodiny, jejímž cílem je doučování žáka. Individuální hodina může sloužit i jako doba na vyjasnění situací, které se udály. Doučo-

⁹² http://ferovaskola.cz/data/downloads/Individuální%20vzdělávací%20plán%20pro%20praxi_priloha.pdf ze dne 30.12. 2014

⁹³ Vyhláška č.75/2005 Sb.

vání se netýká jen znalostí, ale třeba i sociálních dovedností.⁹⁴ Nyní mám u svého svěřence, který má diagnostikovaný autismus s ADHD, jednou týdně tuto individuální hodinu. V hodinách se nejen doučujeme, ale dávám mu i prostor, aby se sám projevil, řekl mi své zážitky, záliby. Pokud během týdne nastal nějaký problém, snažíme se v individuální hodině k němu vrátit a vysvětlit si vhodnou reakci na vyřešení daného problému.

Nyní chci popsat individuální vzdělávací plán u mého svěřence. IVP obsahuje školu, ve které probíhá základní vzdělávání včetně školního vzdělávacího programu. Dále jsou zde uvedeny osobní údaje žáka, třída, kterou navštěvuje a třídní učitel. Závěry z posledního vyšetření, pedagogická diagnóza třídního učitele a cíle stanovené pro daný školní rok. Způsob hodnocení buď slovní hodnocení nebo formou známky. Můj svěřenec je hodnocen ve všech předmětech známkou. V individuálních případech, kterých je opravdu velmi málo je ohodnocen slovně. Slovní hodnocení se občas objeví i jako dodatek u známky, kdy se pozitivně ohodnotí jeho snaha, výkon. Dále je zde uvedena spolupráce rodičů s učitelem, asistentem pedagoga. Rodiče mají stvrdit údaje v deníčku svým podpisem. Jelikož se i přes upozorňování deníček nepodepisoval, škola tento údaj uvedla ve zprávě pro SPC, kterou museli podepisovat i zákonní zástupci. Od té doby je deníček opravdu každý den podepsán. Podpis je důležitý jako zpětná vazba pro učitele i asistenta pedagoga. V IVP se také objevují pomůcky, které může můj svěřenec při výuce používat např. přehledové tabulky, schémata. V neposlední řadě jsou zde uvedeny postupy, úprava učební látky, úlevy, tolerance v jednotlivých předmětech. Jako příklad uvedu práci v jazyce českém. Tolerance kolísavosti koncentrace pozornosti, nestabilní pracovní tempo. Pravidla udávat přesná, jasná. Diktáty zkrácené nebo nahrazené doplňovacím cvičením. Tolerance chyb, horší grafické úpravy psaného projevu. Zkrácené úkoly ve škole popřípadě i úkoly domácí. Při poslední návštěvě odborné pracovnice z SPC mi na závěr speciální pedagožka oznámila, že by ráda se mnou prokonzultovala doporučení SPC pro nadcházející školní rok. Ocenila by mé vyjádření, popřípadě doplnění tohoto doporučení. Z tohoto doporučení se posléze vychází při zpracovávání individuálního vzdělávacího plánu. Což je

⁹⁴ http://ferovaskola.cz/data/downloads/Individuální%20vzdělávací%20plán%20pro%20praxi_priloha.pdf

praktickým příkladem, že je nutná vzájemná komunikace učitelů, asistentů pedagoga s odbornými specialisty.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 KVANTITATIVNÍ VÝZKUM NA ZŠ

5.1 Cíl výzkumné sondy

Cílem praktické části je zjistit, zda je přítomnost asistenta pedagoga u integrovaného žáka přínosem a zda učitelé dokáží využít přítomnost asistenta ve třídě.

Dílčí cíle výzkumu:

- Zjistit, zda pedagogové souhlasí s individuální integrací žáka a přidělením asistenta pedagoga.
- Posoudit míru individuálního přístupu pedagoga k žákovi, kterému byl přidělen asistent pedagoga.
- Zjistit, zda je práce pedagoga snažší, je-li ve třídě přítomen asistent pedagoga.
- Zjistit, zda mají pedagogové dostatek znalostí o postižení individuálně integrovaného žáka.

Pro dosažení vytyčených cílů jsem si stanovila následující hypotézy:

H1 Většina pedagogů souhlasí s individuální integrací.

H2 Pedagogové mají dostatek informací o individuálně integrovaném žákovi.

H3 Asistent pedagoga je přínosem pro pedagogy i pro žáky.

H4 Většina pedagogů s asistentem pedagoga spolupracují.

Dotazník obsahuje celkem 12 otázek. V úvodu dotazníku respondenty žádám o spolupráci při výzkumu mé diplomové práce. Seznamuje je s tématem práce a cíli výzkumu. Dále uvádím, jakým způsobem mají respondenti dotazník vyplnit. Nejdříve zjišťuji pohlaví, věk, délku praxe, název a místo školy, kde učitelé pracují. Další zjišťované údaje se týkají toho, zda se ve své praxi setkali s integrovaným žákem, zda učí či učil respondent integrovaného žáka, u něhož je přítomen asistent pedagoga. Další otázkou zjišťuji, na jakém stupni tohoto žáka učí. Jelikož se doporučuje snížený počet žáků ve třídě, kde se nachází individuálně integrovaný žák, z tohoto důvodu jsem vložila i tuto otázku. Další otázky se týkaly spolupráce učitele a asistenta pedagoga, názor na přítomnost asistenta pedagoga ve třídě. Jelikož je doporučen individuální způsob výuky, dotazuji se na formy výuky. Dále mě zajímá, jest-

li dotazovaní učitelé souhlasí s individuální integrací dětí, u kterých je přítomen asistent pedagoga. V závěru dotazníku se ptám na proškolení v oblasti metod práce s daným postižením u integrovaného žáka, způsob pomoci, rady při práci s tímto žákem a na konec mne zajímá chování integrovaného žáka ve výuce v přítomnosti či nepřítomnosti asistenta pedagoga.

5.2 Charakteristika výzkumného vzorku

Dotazníky jsem rozdala celkem na 5 základních školách ve Zlínském kraji. Jedna základní škola se nachází ve Zlíně a jedná se o Základní školu Zlín, Okružní 4685, příspěvková organizace. Škola pracuje podle vlastního školního vzdělávacího programu, který podporuje všestranný rozvoj osobnosti žáka. Na této škole jsem působila 2 roky a velice si cením, že pedagogové velmi úzce spolupracují se všemi asistenty pedagoga. Velice mě mrzí, že jsem musela z důvodu ukončení povinné školní docházky mého svěřence školu opustit. Informace z výroční zprávy za školní rok 2013/2014: Ve školním roce 2013/2014 zde bylo 63 žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, 16 integrovaných žáků a individuální integrace byla u 5 žáků, u nichž byla přítomna asistentka pedagoga.⁹⁵

Na této škole nyní působí 43 pedagogů a 4 asistentky pedagoga. Jedna asistentka pedagoga působí na 1. stupni a tři asistentky pedagoga na 2. stupni.

Další 3 základní školy se nachází v Kroměříži. Jedná se o Základní školu Zachar, Kroměříž, příspěvková organizace. Jejich školní vzdělávací program vychází z myšlenek projektu Zdravá škola. Program je zaměřen na utváření osobnosti dítěte a také na podporu cizích jazyků. Informace z výroční zprávy za školní rok 2013/2014: Ve školním roce 2013/2014 zde bylo 47 integrovaných žáků se sluchovým postižením, zrakovým postižením, vadami řeči, tělesným postižením, vývojovými poruchami učení a 2 žáci s poruchami chování. Výchovně vzdělávací proces zajišťovalo 31 pedagogů a 7 asistentů pedagoga.⁹⁶

Nyní na této škole působí 33 pedagogů a 7 asistentů pedagoga.

⁹⁵ <http://www.zsokruzni.zlivedu.cz/vyrocnizprava1314.pdf>

⁹⁶ <http://www.zs Zachar.cz/files/vyrocnizprava/VZ2014.pdf>

Základní škola, Kroměříž, U Sýpek 1462, příspěvková organizace. Vzdělávání probíhá podle vzdělávacího programu „Škola pro budoucnost“. Cílem programu je, aby žáci měli klíčové kompetence, které se mají stát motivací pro celoživotní učení. Školní vzdělávací program nabízí zvýšený počet hodin cizího jazyka. Program také zahrnuje individuální přístup k dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.⁹⁷

Informace z výroční zprávy za školní rok 2013/2014: Ve školním roce 2013/2014 zde bylo 15 integrovaných žáků s vývojovými poruchami učení, poruchami chování, autismem. Výchovně vzdělávací proces zajišťovalo 19 pedagogů a 2 asistenti pedagoga.⁹⁸

Nyní na této škole i nadále působí 19 pedagogů a 2 asistenti pedagoga.

Základní škola, Kroměříž, Komenského nám. 440, příspěvková organizace. Vzdělávání na této škole probíhá podle programu „Most do života“ jehož motem je: ... *“Jsme mostem spojujícím učitele, děti, rodiče i veřejnost, všestranný rozvoj osobnosti s rozvíjením individuálního talentu, teorii s praxí, přírodní zákony s technikou, uznávané mravní hodnoty s demokratickými občanskými postoji, zdravý způsob života s kulturním a estetickým vnímáním ...”*⁹⁹

Informace z výroční zprávy za školní rok 2013/2014: V běžných třídách bylo integrováno celkem 16 žáků. 13 žáků se specifickými poruchami učení, 2 žáci s poruchou autistického spektra (PAS) a 1 žák s vývojovou poruchou chování. Integrovaní žáci se vzdělávali dle IVP. Integrace 2 žáků s PAS probíhala s pomocí asistenta pedagoga. Jeden žák s výchovnými problémy má také asistentku pedagoga. Asistentky pedagoga mají následující vzdělání: speciální pedagog, sociální pedagog a vychovatelství.¹⁰⁰ Nyní na škole působí 16 pedagogů a 3 asistenti pedagoga.

Poslední základní škola se nachází v Otrokovicích. Jedná se o Základní školu T. G. Masaryka Otrokovice, příspěvková organizace. Školní vzdělávací program „Škola-brána do života“ podporuje snahu spojit výuku s praktickým životem. Tato základní škola je zapojena do projektu Férová škola. Škola vytváří vhodné prostředí umožňující rozvoj každého žáka, podporuje integraci pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a v neposlední

⁹⁷ <http://zssypky.cz/skolni-vzdelavaci-program/>

⁹⁸ http://www.zssypky.cz/wp-content/uploads/Vyrocní-zpráva-za-školní-rok-2013_-2014.pdf

⁹⁹ <http://www.zskomenskeho.eu/soucasnost.aspx>

¹⁰⁰ <http://www.zskomenskeho.eu/vyrocnizpravy.aspx>

řadě dbá na dodržování všech lidských práv. Problémy škola vnímá jako příležitost něco změnit ne jako nějaké ohrožení.¹⁰¹

Výroční zpráva z této školy bohužel není na internetu k dispozici, proto použiji pouze údaje z internetové stránky školy. Nyní na škole působí 27 pedagogů a 5 asistentů pedagoga.¹⁰²

5.3 Metody kvantitativního výzkumu

Ve svém výzkumu jsem použila metodu dotazníku, která patří mezi nejrozšířenější metodu kvantitativního výzkumu.

*„Dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně“.*¹⁰³

Dotazník patří mezi metodu empirického výzkumu. U metod empirického výzkumu data nejdříve sesbíráme, poté získaná data zpracujeme a následně je analyzujeme.¹⁰⁴

Dotazníkem nezjišťujeme u dotazovaných osob jen jejich názory, postoje, chování, ale také jejich pocity, přání, představy. Dotazník může zahrnovat např. věk, pohlaví, vzdělání - v tomto případě hovoříme o tzv. tvrdých datech. Postoje, názory, zkušenosti, což patří naopak mezi data měkká. Otázky v dotazníku by měly být jasné, srozumitelné a stručné směřující k námi stanovenému cíli výzkumu. Dotazník obsahuje soubor otázek a respondenti je písemně zpracovávají. Na výběr mají několik možných variant. Většinou volí pouze jednu z nabízených možností.

¹⁰¹ <http://www.zsotrtgm.cz/web/about-2/projekty/dlouhodobé-projekty/ferova-skola/>

¹⁰² <http://www.zsotrtgm.cz/web/about-2/1-4-pedagogove-a-zamestnanci/>

¹⁰³ CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu. 1. vydání. Praha: Grada, 2007, s. 163

¹⁰⁴ JANÍKOVÁ, Marcela a Kateřina VLČKOVÁ. Výzkum výuky: tématické oblasti, výzkumné přístupy a metody. 1. vyd. Brno: Paido, 2009, 179 s. Pedagogický výzkum v teorii a praxi, sv. 13. s. 13

Rizikem dotazníku může být, že respondenti otázce nesprávně porozuměli. Pokud není výzkumník přítomen, nelze se zeptat na doplňující otázky k dané otázce. Naopak výhodou dotazníku je oslovení většího počtu respondentů, rychlé zpracování dat.

Po sestavení dotazníku jsem provedla předvýzkum u 6 osob - pedagogů, kteří patří mezi mé spolupracovníky. Otázky nebylo potřeba nijak upravovat. Otázky byly srozumitelné a sled otázek taktéž vyhovoval.

Zvolila jsem záměrný výběr respondentů. Jelikož se dotazník zabývá spoluprací pedagogů a asistentů pedagogů. Z tohoto důvodu jsem oslovila ředitele škol, kde působí asistenti pedagoga. Dotazníky jsem předala ve dvou případech osobně a zbývající prostřednictvím své sestry, která působí taktéž jako asistentka pedagoga. Ve všech případech byli všichni ředitelé velmi ochotní a souhlasili s vyplněním dotazníků na jejich školách. Celkem bylo rozdáno 100 dotazníků do pěti základních škol nacházejících se ve Zlínském kraji. Zpět se vrátilo 89 vyplněných dotazníků. návratnost je tedy 89 %. Dotazník vyplňovalo 82% žen, 16% mužů. Údaj kdo dotazník vyplňuje, nevedli 2% respondentů.

Ředitelé, popřípadě zástupci základních škol, rozdali učitelům dotazníky. V úvodu dotazníku jsem pedagogy seznámila s účelem svého dotazníkového šetření. Poučila je, jakým způsobem mají dotazník vyplňovat. Poskytla jsem jim i možnost, blíže se k danému problému vyjádřit. Tuto možnost využili pouze 2 respondenti, které níže cituji.

Respondent č. 34: *„Učitel je opravdu poslední, kdo se může k dané problematice vyjádřit. A i když se můžeme vyjádřit, náš názor nemá žádnou váhu, nemáme možnost nic změnit.“*

Respondent č. 73: *„Žáci integrovaní kvůli zdravotnímu znevýhodnění jsou v pohodě. Žáci integrovaní kvůli poruchám chování a soustředění ADHD jsou většinou nezvladatelní s asistentem stejně jako bez asistenta.“*

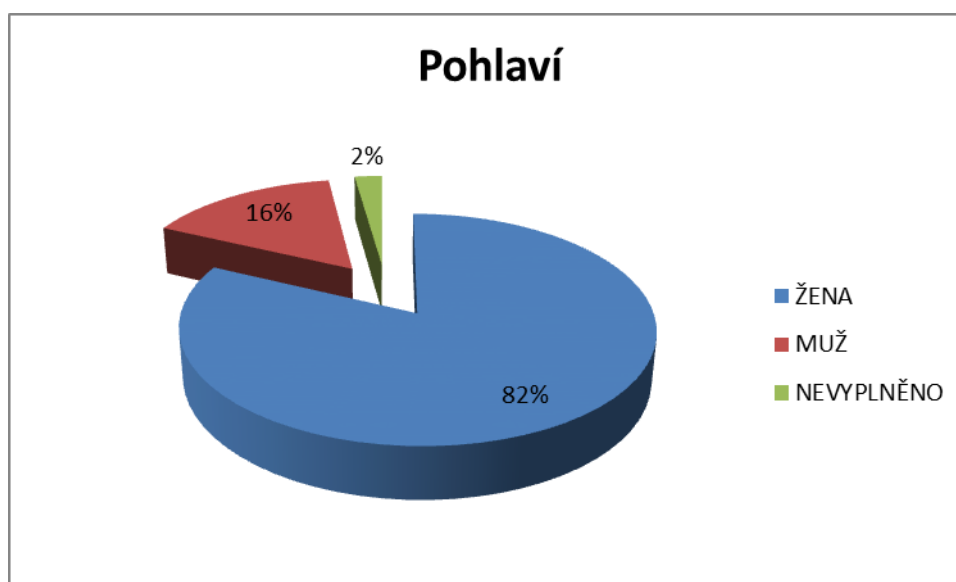
5.4 Výsledky kvantitativního výzkumu

V úvodu dotazníku jsem se respondentů ptala na jejich pohlaví, věk a délku pedagogické praxe

POHLAVÍ

ODPOVĚĎ	POČET	PROCENTA
ŽENA	73	82%
MUŽ	14	16%
NEVYPLNĚNO	2	2%

Zdroj: Vlastní výzkum leden 2015

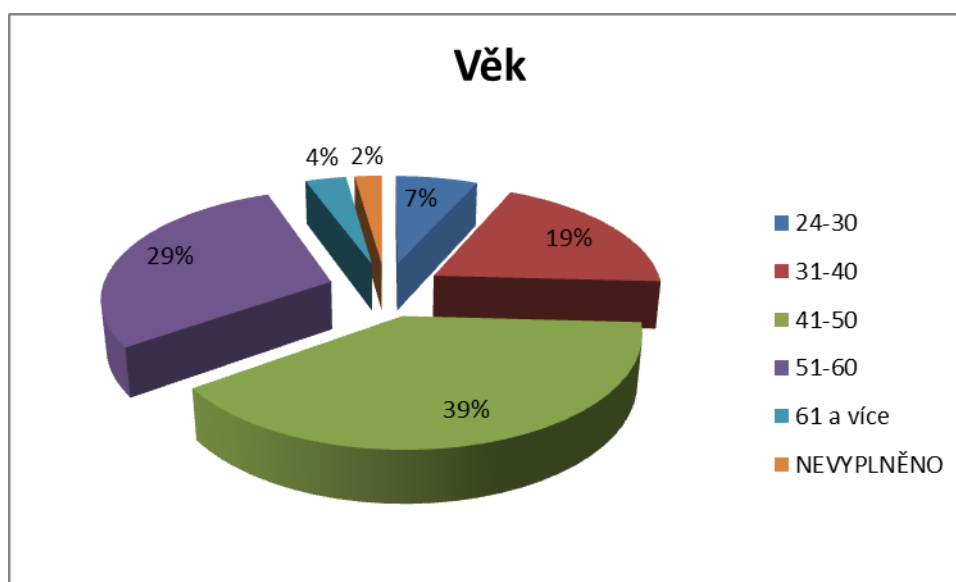

Z oslovených respondentů dotazník vyplňovalo 82% žen, 16% mužů a 2% své pohlaví nevedlo. Podle statistik učí na základních školách 85% žen. Jelikož ve školství na pozici učitele působí většinou ženy a zastoupení mužů je velmi malé procento, což se projevilo i u mého výzkumu. Muži nemíří do školství zejména z důvodu nedostatečného finančního ohodnocení.

VĚK

ODPOVĚĎ	POČET	PROCENTA
24-30	6	7%
31-40	17	19%
41-50	35	39%
51-60	26	29%
61 a více	3	4%
NEVYPLNĚNO	2	2%

Zdroj: Vlastní výzkum leden 2015

Nejvíce respondentů bylo ve věku mezi 41-50 lety a to celkem 39%, poté následovali respondenti mezi 51-60 lety s 29%. Respondentů ve věku 31-40 bylo 19%. Nejméně byli zastoupeni pedagogové ve věku 24-30 let s 7% a pedagogové starší 61 let v počtu 4%. Objevili se i 2%, jenž tuto položku nevyplnili.

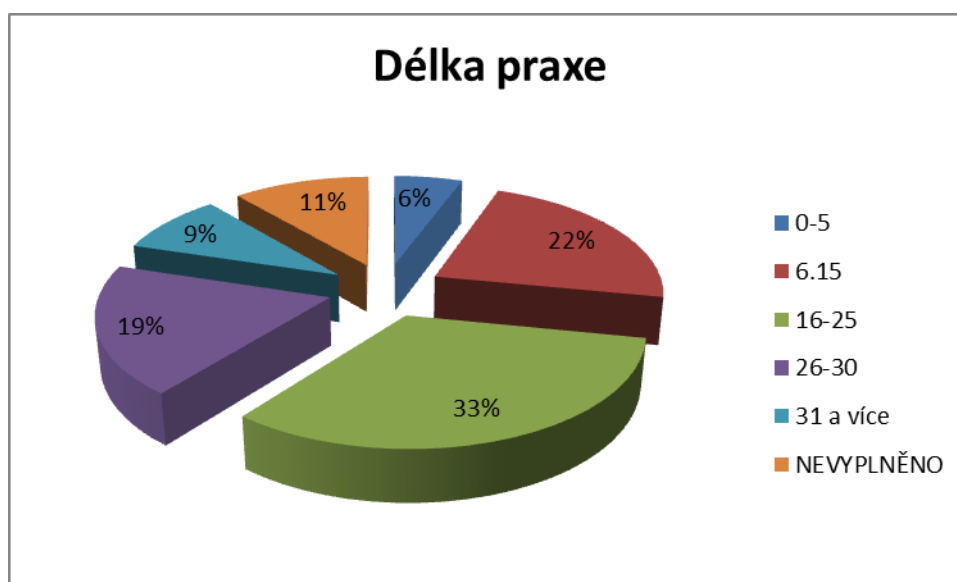
Podle statistik dochází k nárůstu mladých učitelů. Zastoupení těchto učitelů na základních školách ve věku do 35let je 39%.¹⁰⁵ Tento údaj potvrzují i ze své praxe, kdy celkem 5 mých kolegů - učitelů bylo v této věkové kategorii. Totéž se nachází i ve škole, kterou navštěvují mé děti. Tam je z celkového počtu 6 učitelů polovina mladší 35 let.

¹⁰⁵ Týdeník školství 2009/19

DÉLKA PRAXE

ODPOVĚĎ	POČET	PROCENTA
0-5	5	6%
6-15	20	23%
16-25	29	33%
26-30	17	19%
31 a více	8	9%
NEVYPLNĚNO	10	10%

Zdroj: Vlastní výzkum leden 2015

Nejvíce respondentů bylo s délkou praxe 16-25 let a to 33%, poté následovali respondenti s délkou praxe 6-15 let s 23%. Respondentů s délkou praxe 26-30 let bylo 19%. Nejméně byli zastoupeni pedagogové s délkou praxe 31 a více let s 9% a začínající pedagogové s délkou praxe 0-5 let s 6%. Objevilo se i 10% pedagogů, kteří tuto položku nevyplnili.

Otázka č. 1: Setkal/a jste se ve své praxi s integrovaným žákem?

Z nabízených 2 možností bylo odpovězeno následovně :

Tabulka k otázce č. 1

ODPOVĚĎ	POČET	PROCENTA
ANO	89	100%
NE	0	0%

Zdroj: Vlastní výzkum leden 2015

Všichni dotazovaní se ve své pedagogické praxi setkali s integrovaným žákem. S tímto výsledkem jsem počítala, jelikož jsem záměrně oslovila ředitele základních škol a to z důvodu, že dotazník byl určen pro pedagogy, kteří někdy ve své praxi vyučovali integrovaného žáka.

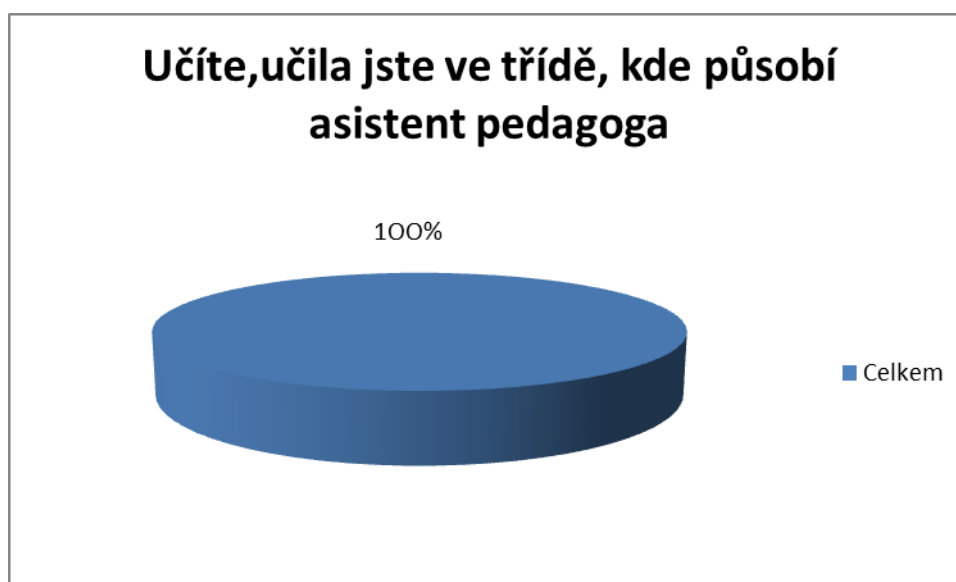
Otázka č. 2: Učíte/učil(a) jste integrovaného žáka(y), u něhož je přítomen asistent pedagoga?

Z nabízených 2 možností bylo odpovězeno následovně :

Tabulka k otázce č. 2

ODPOVĚĎ	POČET	PROCENTA
ANO	89	100%
NE	0	0%

Zdroj: Vlastní výzkum leden 2015

Všichni dotazovaní učí či někdy učili integrovaného žáka u něhož je přítomen asistent pedagoga. Jde opět o očekávaný výsledek, jelikož jej záměrně vyplňovali pedagogové, kteří učí či někdy učili ve třídě, kde je u integrovaného žáka přítomen i asistent pedagoga.

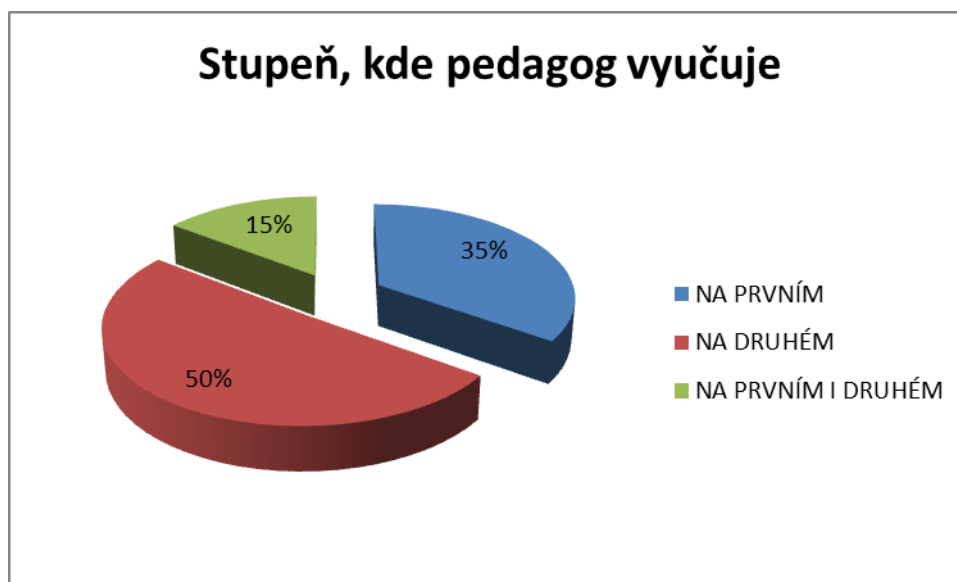
Otázka č. 3: Na jakém stupni učíte?

Z nabízených 2 možností bylo odpovězeno následovně :

Tabulka k otázce č. 3

ODPOVĚĎ	POČET	PROCENTA
NA PRVNÍM	31	35%
NA DRUHÉM	45	50%
NA PRVNÍM I DRUHÉM	13	15%

Zdroj: Vlastní výzkum leden 2015

50% dotazovaných respondentů vyučuje na druhém stupni, 35% respondentů vyučuje na prvním stupni a 15% respondentů zakřížkovalo, že učí na prvním i druhém stupni. Tato možnost odpovědi nebyla v nabídce, ale já ji respektuji a tento údaj vyznačuji v tabulce tučně a do grafu zaznamenám i tento údaj.

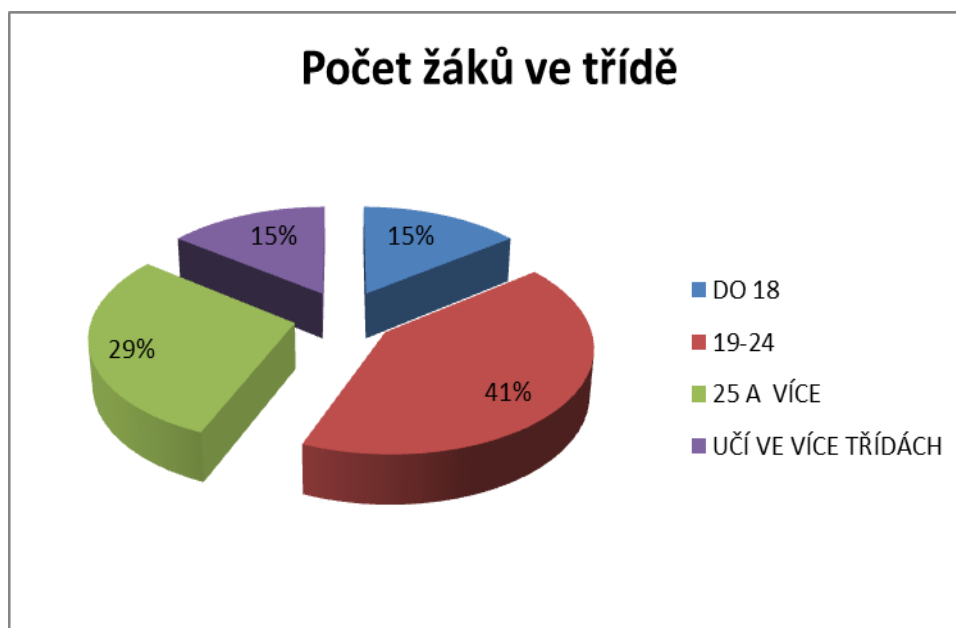
Otázka č. 4: Kolik žáků se nachází ve třídě, kde je individuálně integrovaný žák?

Z nabízených 3 možností bylo odpovězeno následovně :

Tabulka k otázce č. 4

ODPOVĚĎ	POČET	PROCENTA
DO 18 ŽÁKŮ	13	15%
19-24 ŽÁKŮ	37	41%
25 A VÍCE ŽÁKŮ	26	29%
UČÍ VE VÍCE TŘÍDÁCH, KDE SE NACHÁZÍ INDIVIDUÁLNĚ INTEGROVANÝ ŽÁK S ASISTENTEM PEDAGOGA	13	15%

Zdroj: Vlastní výzkum leden 2015

41% respondentů vyučuje ve třídě, kde se nachází individuálně integrovaný žák s asistentem pedagoga s počtem 19-24 žáků. 29% dotazovaných respondentů vyučuje ve třídě s počtem žáků do 18. Ve třídě kde se nachází 25 a více žáků vyučuje 15% dotazovaných. 15% respondentů zakřížkovalo, že učí ve více třídách, kde se setkají s integrovaným žákem a asistentem pedagoga. Tato možnost odpovědi nebyla v nabídce, ale já ji respektuji a tento

údaj vyznačuji v tabulce tučně a do grafu zaznamenám i tento údaj. Ředitel školy má možnost ve třídě, kde se vzdělává žák se speciálními vzdělávacími potřebami, snížit počet žáků ve třídě. Nyní působím ve třídě, kde se nachází 18 žáků. Tento počet je opravdu ideální, lépe se pak pracuje s integrovaným žákem.

Statistiky ovšem ukazují, že ve třídách, kde se nacházejí integrovaní žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, nezáleží na počtu žáků. Z rozhovorů a diskuzí plyne, že je důležitá kvalifikace, motivace jednotlivých učitelů.¹⁰⁶

Otázka č. 5: Souhlasíte s individuální integrací dětí u nichž je přítomen asistent pedagoga na základních školách?

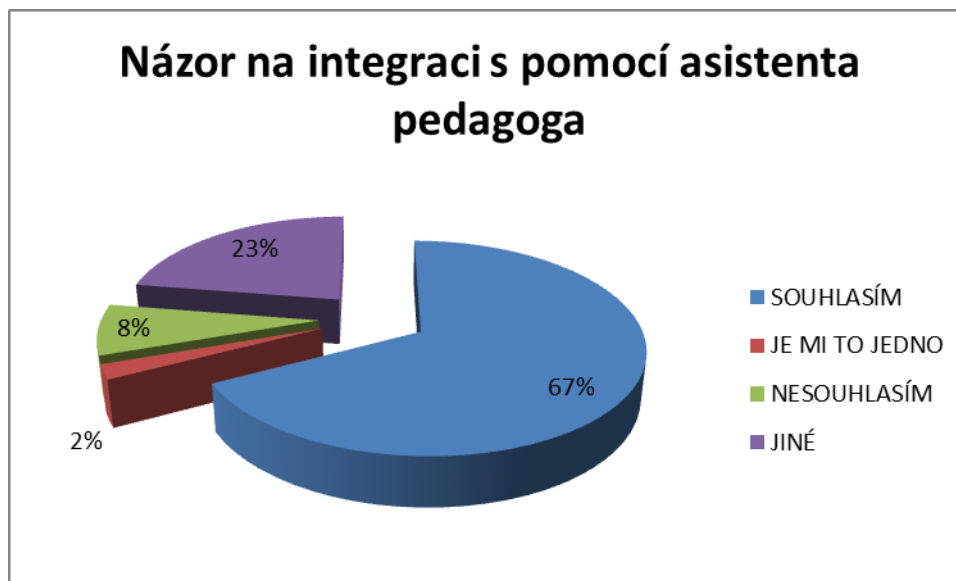
Z nabízených 4 možností bylo odpovězeno následovně :

Tabulka k otázce č. 5

ODPOVĚĎ	POČET	PROCENTA
SOUHLASÍM	60	67%
JE MI TO JEDNO	2	2%
NESOUHLASÍM	7	8%
JINÉ	20	23%

Zdroj: Vlastní výzkum leden 2015

¹⁰⁶ <http://ceskomluvi.cz/wp-content/uploads/2013/05/zjisteni-vyzkumu-KV-kraj.pdf>

Z odpovědí vyplynulo, že většina, což představuje 67% dotazovaných souhlasí s integrací dětí, u nichž je přítomen asistent pedagoga. Celkem 4 respondenti označili odpověď souhlasím a více upřesnili svůj názor. U jednoho respondenta se objevil dodatek „*Některým dětem by více prospěla speciální škola*“. U dalšího respondenta, který také označil odpověď souhlasím je dodatek „*Pokud nenarušuje práci ostatních dětí*“. Další respondent dodává „*Souhlasím, pokud integrovaný žák nenarušuje práci ostatních.*“ A poslední respondent uvedl „*Souhlasím jen u některých integrací*“. 23% respondentů si vybralo odpověď jiné a objevily se tam následující odpovědi: „*Záleží na druhu postižení..., spíše ne, jen u méně závažných případů, kdy má integrace smysl a není na úkor ostatních dětí..., jak které integrace, je třeba rozlišovat..., je to individuální..., záleží na konkrétním případě..., souhlasím v prokazatelně postižených (vozičkáři, autisti), nesouhlasím u nevychovaných..., souhlasím v případě, kdy je integrace opodstatněná a účelná..., nelze plošně souhlasit, je třeba každý případ posoudit... , záleží o jakou integraci jde, o jaké znevýhodnění..., individuálně, rozhodně ne plošně... ,záleží na důvodu integrace..., určitě ne ve všech případech (mentální postižení)..., podle typu postižení, ne za každou cenu..., u některých ano, ne vždy..., záleží na individualitě žáka..., jen v případech, kdy zvládají výuku a neruší.*“ S integrací s přítomností asistenta pedagoga nesouhlasí 8% dotazovaných. Objevila se i odpověď je mi to jedno a to u 2% respondentů.

Ve školním roce 2010/2011 byl zaznamenán pokles počtu žáků ve speciálních třídách. Dochází ke zvýšení počtu individuálně integrovaných žáků. Z těchto dat je patrná snaha

podpořit individuální integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných základních škol.¹⁰⁷

Otázka č. 6: Co si myslíte o přítomnosti asistenta pedagoga ve třídě? (možnost zakřížkovat více možností)

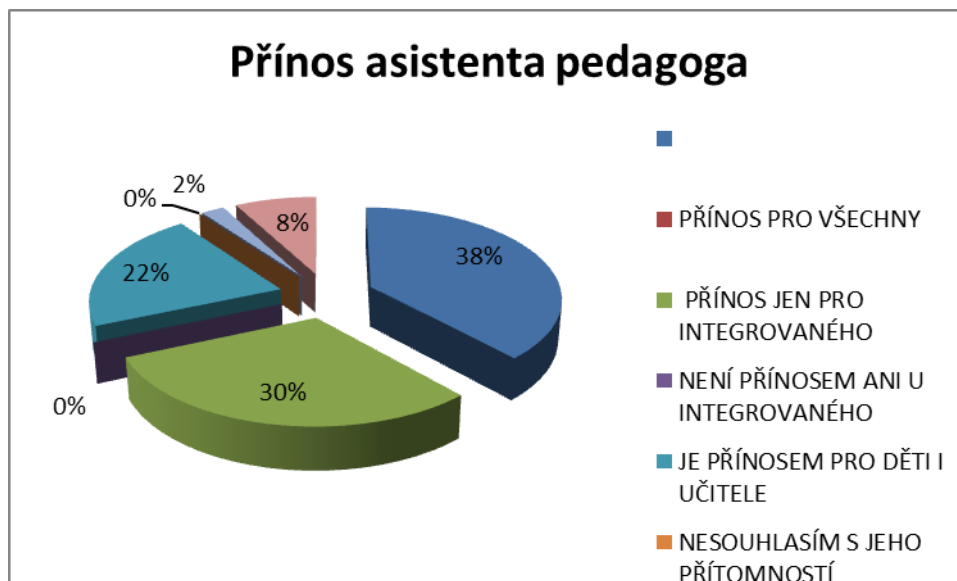
Z nabízených 7 možností bylo odpovězeno následovně :

Tabulka k otázce č. 6

ODPOVĚĎ	POČET	PROCENTA
JE PŘÍNOSEM PRO VŠECHNY DĚTI	34	38%
JE PŘÍNOSEM JEN PRO INDIVIDUÁLNĚ INTEGROVANÉHO ŽÁKA	27	30%
NENÍ PŘÍNOSEM ANI U INTEGROVANÉHO ŽÁKA	0	0%
JE PŘÍNOSEM PRO DĚTI I UČITELE	19	22%
NESOUHLASÍM S JEHO PŘÍTOMNOSTÍ	0	0%
JE MI TO JEDNO	2	2%
JINÉ	7	8%

Zdroj: Vlastní výzkum leden 2015

¹⁰⁷ Sociální pedagogika ročník 2, číslo 2, str. 88-101, Listopad 2014

Odpoověď, že asistent pedagoga je přínosem pro všechny děti zvolilo 38% dotazovaných. 30% uvedlo, že je asistent pedagoga přínosem jen pro individuálně integrovaného žáka. Přínosem pro učitele i děti zvolilo 22% dotázaných. 8% respondentů zvolilo odpověď jiné a dodali: *“Je-li integrovaný žák příliš problémový, na ostatní děti nezbyvá asistentovi prostor..., je to velmi náročné pro učitele, měl by mít možnost volby zda asistenta nebo ne..., je třeba posoudit případ od případu, bez asistenta nelze žáka integrovat..., velmi záleží na osobě asistenta pedagoga a jeho vzdělání..., je přínosem pro všechny děti, pokud ale má zájem se o jiné starat..., jak který asistent..., měl by být přínosem pro integrovaného žáka a učitele.”* Odpověď je mi to jedna byla také zastoupena a to ve 2%. Nikdo z dotazovaných nevedl, že s přítomností asistenta pedagoga nesouhlasí.

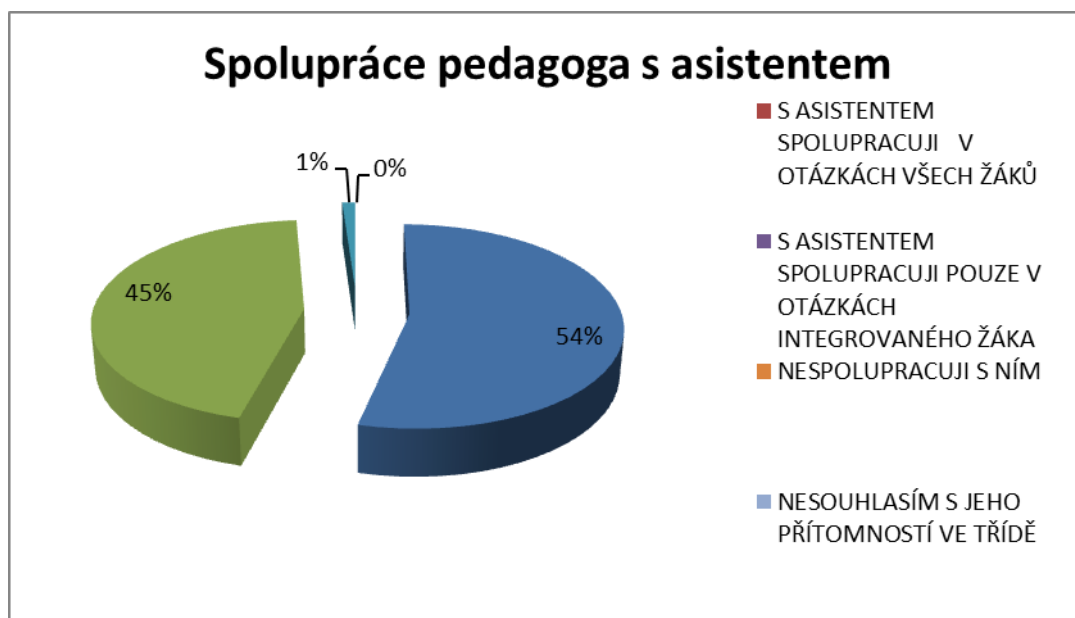
Otázka č. 7: Jak spolupracujete s asistentem pedagoga?

Z nabízených 4 možností bylo odpovězeno následovně :

Tabulka k otázce č. 7

ODPOVĚĎ	POČET	PROCENTA
S ASISTENTEM SPOLUPRACUJI V DIDAKTICKÝCH, VÝCHOVNÝCH A SOCIÁLNÍCH OTÁZKÁCH VŠECH ŽÁKŮ	48	54%
S ASISTENTEM SPOLUPRACUJI POUZE V OTÁZKÁCH INTEGROVANÉHO ŽÁKA	40	45%
NESPOLUPRACUJI S NÍM	1	1%
NESOUHLASÍM S JEHO PŘÍTOMNOSTÍ VE TŘÍDĚ	0	0%

Zdroj: Vlastní výzkum leden 2015

54% respondentů uvedlo, že spolupracuje s asistentem pedagoga v otázkách didaktických, výchovných i sociálních a to všech žáků nejen u integrovaného žáka. 45% dotazovaných spolupracuje s asistentem pedagoga pouze v otázkách integrovaného žáka. Pouze 1% dota-

zovaných odpovědělo, že s asistentem pedagoga nespolupracuje. Odpověď nesouhlasím s jeho přítomností ve třídě si nevybral žádný z dotazovaných. Ze své praxe dodávám, že většina pedagogů spolupracuje s asistentem pedagoga v otázkách didaktických, výchovných i sociálních u všech žáků, kteří se nacházejí ve třídě, kde je přítomný individuálně integrovaný žák s asistentem pedagoga. Obvykle pedagogové vnímají asistenty jako určitou pomoc, podporu. Někteří se ovšem obávají toho, že druhá dospělá osoba ho během výuky neustále sleduje, kontroluje, hodnotí jeho výklad. Ve třídě s asistentem pedagoga se pedagogovi pak hůře učí.

Podle dostupných výzkumu je spolupráce asistenta s učitelem, co se týká kvality a intenzity odlišná. Většina pedagogů nemají žádnou přípravu pro spolupráci s asistentem pedagoga. Ti co nějaké školení absolvovali, uvedli, že toto školení nebylo dostatečné.¹⁰⁸

„Učitel je zodpovědný za výuku a jeho povinností je ji plánovat. Asistent je mu ku pomoci a učitel s ním ve výuce musí spolupracovat. Je třeba, aby se naladili jeden na druhého“¹⁰⁹

V roce 2013 proběhlo šetření na školách, kde působí asistent pedagoga a školní speciální pedagog. Jednalo se o pozorování a rozhovor. Bylo zjištěno, že asistent pedagoga během vyučování i mimo něj spolupracuje s učitelem. Spolupráce probíhá ve vyučování i po jeho skončení, kdy dochází k vyhodnocení hodiny, dochází i ke konzultacím.¹¹⁰

¹⁰⁸ NĚMEC, Zbyněk, Klára ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ a Vanda HÁJKOVÁ. Asistent pedagoga v inkluzivní škole. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014, 80 s. 20

¹⁰⁹ KRATOCHVÍLOVÁ, J. 2013. *Inkluzivní vzdělávání v české primární škole: teorie, praxe, výzkum*. Brno : MUNI Press. s.121

¹¹⁰http://www.nuv.cz/uploads/RAMP_S/publikace/Asistenti_pedagoga_verze_pro_webove_stranky_4.8.2014.pdf

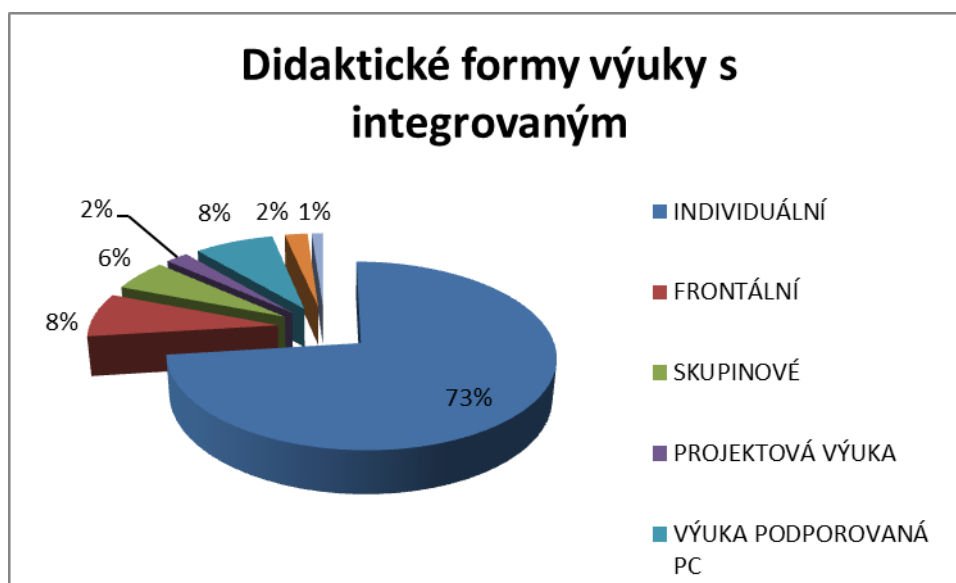
Otázka č. 8: Které z uvedených didaktických forem výuky ve třídě s individuálně integrovaným žákem využíváte? (možnost zakřížkovat i více možností)

Z nabízených 7 možností bylo odpovězeno následovně :

Tabulka k otázce č. 8

ODPOVĚĎ	POČET	PROCENTA
INDIVIDUÁLNÍ	65	73%
FRONTÁLNÍ	7	8%
SKUPINOVÉ	5	6%
PROJEKTOVÁ VÝUKA	2	2%
VÝUKA PODPOROVANÁ PC	7	8%
PRACUJE JEN S ASISTENTEM PEDAGOGA	2	2%
JINÉ	1	1%

Zdroj: Vlastní výzkum leden 2015

Většina respondentů a to 73% uvedlo, že jako didaktickou formu výuky s integrovaným žákem používá formu individuální. V 8% se jedná o použití frontální výuky a taktéž 8% je zastoupena výuka podporovaná PC. V 6% používají skupinovou formu výuky. 2% je zastoupena výuka projektová a také ve 2% pracuje s individuálně integrovaný žák jen

s asistentem pedagoga. Také se zde objevila odpověď jiné s odpovědí „vše co žák zvládne a je pro něj přínosem“.

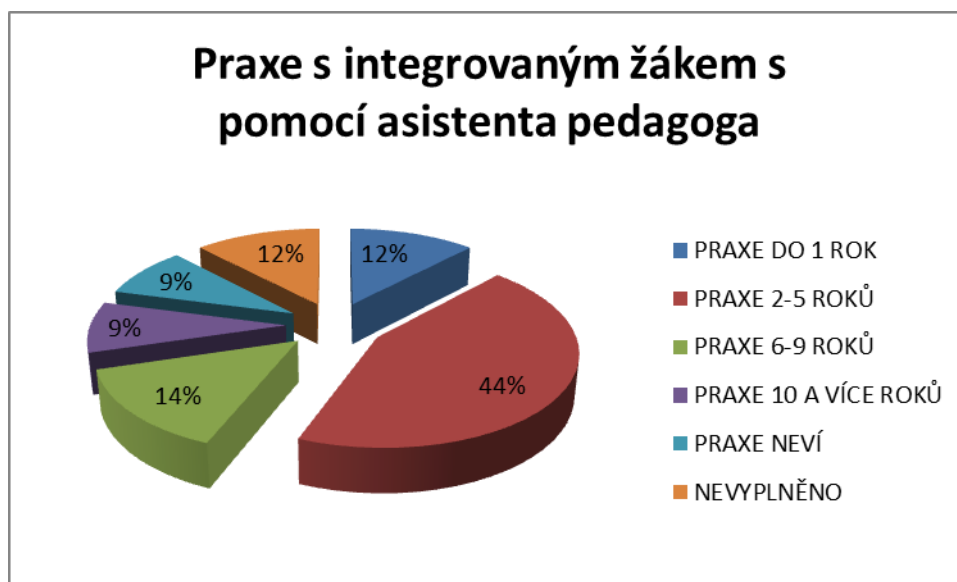
Otázka č. 9: Jak dlouho pracujete s individuálně integrovaným žákem ?

Z nabízených 5 možností bylo odpovězeno následovně :

Tabulka k otázce č. 9

ODPOVĚĎ	POČET	PROCENTA
PRAXE DO 1 ROK	11	12%
PRAXE 2-5 ROKŮ	40	44%
PRAXE 6-9 ROKŮ	13	14%
PRAXE 10 A VÍCE ROKŮ	8	9%
PRAXE NEVÍ	8	9%
NEVYPLNĚNO	11	12%

Zdroj: Vlastní výzkum leden 2015

Praxi s integrovaným žákem, u něhož je přítomen asistent pedagoga v rozsahu 2-5 let má celkem 44% dotazovaných. Praxi v rozmezí 6-9 let uvedlo 14% dotazovaných. 12% mají pedagogové s praxí do 1 roku a 12% tento údaj nevyplnilo. 9% má praxi u integrovaných žáků 10 a více let. 9% uvedlo, že neví, jak dlouho ve své pedagogické praxi tyto žáky učí.

Ve třídě, kde se nachází integrovaný žák s asistentem pedagoga vyučuje nejvíce pedagogů zhruba 3 roky. Tato informace pochází z výzkumu, který proběhl na 25 základních školách v roce 2012/2013.¹¹¹

Otázka č. 10: Jste proškoleni v oblasti metod práce s daným postižením u integrovaného žáka? (možnost zakřížkovat i více možností)

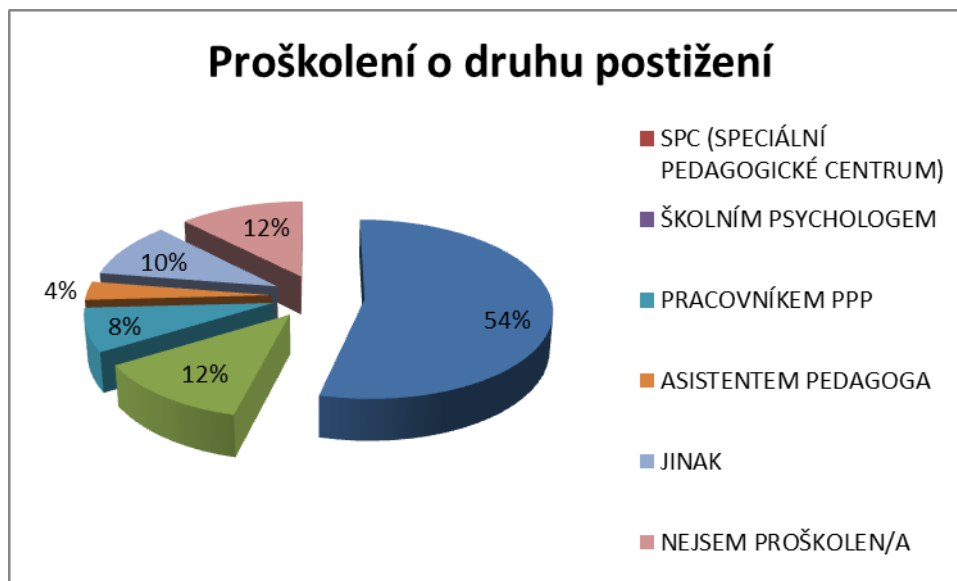
Z nabízených 6 možností bylo odpovězeno následovně :

Tabulka k otázce č. 10

ODPOVĚĎ	POČET	PROCENTA
SPC (SPECIÁLNÍ PEDAGOGICKÉ CENTRUM)	48	54%
ŠKOLNÍM PSYCHOLOGEM	11	12%
PRACOVNÍKEM PPP	7	8%
ASISTENTEM PEDAGOGA	3	4%
JINAK	9	10%
NEJSEM PROŠKOLEN/A	11	12%

Zdroj: Vlastní výzkum leden 2015

¹¹¹ NĚMEC, Zbyněk, Klára ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ a Vanda HÁJKOVÁ. Asistent pedagoga v inkluzivní škole. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014, 80 s. 24-25

54% respondentů je proškoleny pracovníky speciálního pedagogického centra. 12% uvedlo proškolení školním psychologem a 12% neabsolvovalo žádné školení. 8% respondentů proškolil pracovník pedagogicko-psychologické poradny. Odpověď jinak zvolilo 10% respondentů. Objevila se zde i pomoc od výchovné poradkyně, vycházejí z doporučení PPP, odborné literatury, semináře, školení, další vzdělávání pedagogických pracovníků, studium žákovy dokumentace, dotazovaný je speciální pedagog.

Dochází ke zvyšování počtu žáků, kteří jsou individuálně integrováni, což vede i k odborné připravenosti pedagogických pracovníků. Cílovou skupinou pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami jsou tedy vedle speciálních pedagogů i pedagogičtí pracovníci.¹¹²

¹¹² Sociální pedagogika ročník 2, číslo 2, str. 88-101, Listopad 2014

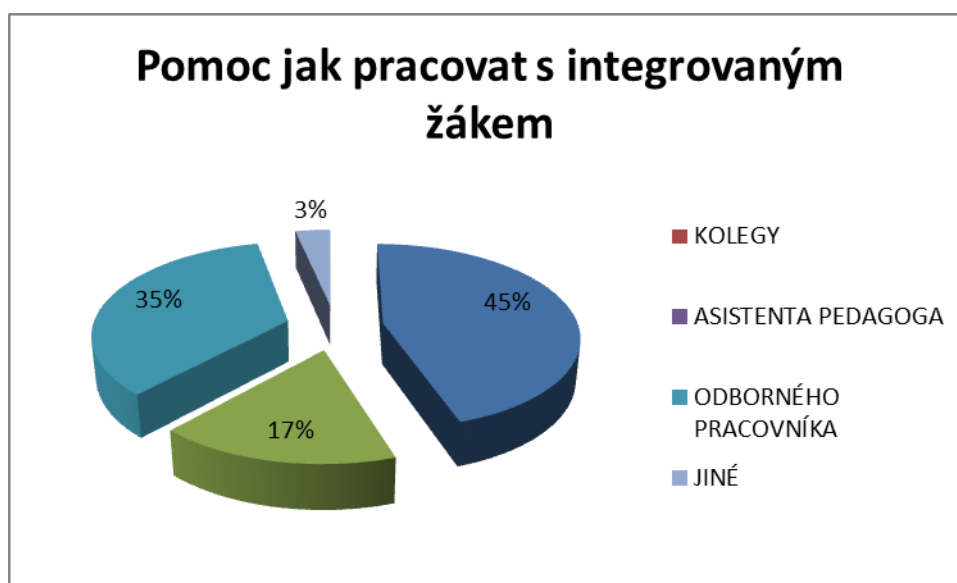
Otázka č. 11: Pokud potřebujete poradit, jak pracovat s individuálně integrovaným žákem oslovím?

Z nabízených 4 možností bylo odpovězeno následovně :

Tabulka k otázce č. 11

ODPOVĚĎ	POČET	PROCENTA
KOLEGY	40	45%
ASISTENTA PEDAGOGA	15	17%
ODBORNÉHO PRACOVNÍKA (PSYCHOLOGA, SPECIÁLNÍHO PEDAGOGA)	31	35%
JINÉ	3	3%

Zdroj: Vlastní výzkum leden 2015

45% dotazovaných uvedlo, že se v případě potřeby obrátí pro radu na své kolegy. 35% osloví odborného pracovníka, 17% se poradí s asistentem pedagoga. Odpověď jiné zvolili 3 % respondentů a uvedli, že pomoc, radu najdou v odborné literatuře nebo se poradí s výchovným poradcem popřípadě hledá informace prostřednictvím internetu

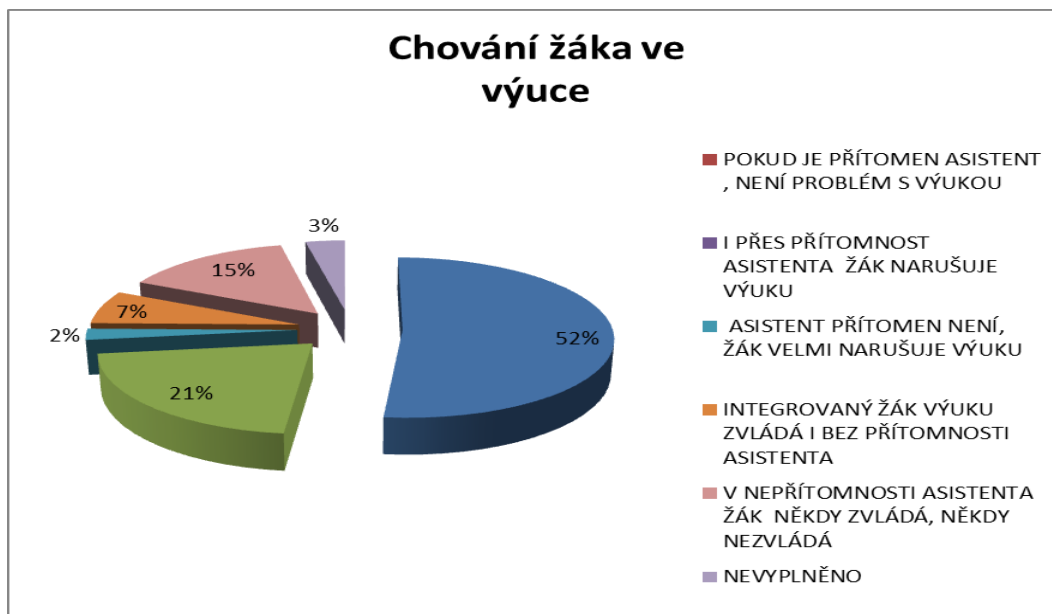
Otázka č. 12: Vyjádřete prosím chování integrovaného žáka ve výuce?

Z nabízených 5 možností bylo odpovězeno následovně :

Tabulka k otázce č. 12

ODPOVĚĎ	POČET	PROCENTA
POKUD JE PŘÍTOMEN ASISTENT PEDAGOGA, NENÍ PROBLÉM S VÝUKOU	46	52%
I PŘES PŘÍTOMNOST ASISTENTA INTEGROVANÝ ŽÁK NARUŠUJE VÝUKU	19	21%
POKUD ASISTENT PŘÍTOMEN NENÍ, INTEGROVANÝ ŽÁK VELMI NARUŠUJE VÝUKU	2	2%
INTEGROVANÝ ŽÁK VÝUKU ZVLÁDÁ I BEZ PŘÍTOMNOSTI ASISTENTA	6	7%
V NEPŘÍTOMNOSTI ASISTENTA ŽÁK VÝUKU NĚKDY ZVLÁDÁ, NĚKDY NEZVLÁDÁ	13	15%
NEVYPLNĚNO	3	3%

Zdroj: Vlastní výzkum leden 2015

Celkem 52 % respondentů uvedlo, že když je přítomen asistent pedagoga není problém s výukou. 21% uvádí, že i přes přítomnost asistenta pedagoga integrovaný žák narušuje výuku. Pokud není zrovna asistent pedagoga přítomen, někdy výuku zvládá, někdy naopak ne, uvedlo 15% dotazovaných. Výuku zvládá integrovaný žák i bez asistenta pedagoga zaznamenalo 7% respondentů. 3% tuto otázku nevyplnilo a 2% uvádí, že bez přítomnosti asistenta pedagoga žák velmi narušuje výuku.

V praktické části jsem se rozhodla použít kvantitativní výzkum. Zvolila jsem dotazníkové šetření. Cílem praktické části je zjistit zda je přítomnost asistenta pedagoga u integrovaného žáka přínosem a zda učitelé dokáží využít přítomnost asistenta ve třídě. Stanovila jsem si následující hypotézy:

H1 Většina pedagogů souhlasí s individuální integrací.

H2 Pedagogové mají dostatek informací o individuálně integrovaném žákovi.

H3 Asistent pedagoga je přínosem pro pedagogy pro žáky.

H4 Většina pedagogů s asistentem pedagoga spolupracují.

K první hypotéze se vztahovala otázka č. 5, která zněla: Souhlasíte s individuální integrací u nichž je přítomen asistent pedagoga na základních školách? Souhlasilo celkem 67% dotazovaných, což **potvrdilo mou první** hypotézu. Ke druhé hypotéze se vztahovala otázka č. 10, která zněla: Jste proškoleni v oblasti metod práce s daným postižením u integrovaného žáka? Pouze ve 12% respondentů uvedlo, že nejsou proškoleni. Ostatní mají infor-

mace od odborníků ze speciálního pedagogického centra, pracovníky pedagogicko-psychologické poradny, jsou proškoleni školním psychologem či absolvovali další vzdělávání pedagogických pracovníků, týkající se tohoto problému. I **druhá hypotéza** se mi **potvrdila**. K třetí hypotéze se vztahuje otázka č. 6, která zněla: Co si myslíte o přítomnosti asistenta pedagoga ve třídě? 38% respondentů uvedlo, že je asistent pedagoga přínosem pro všechny děti, což **třetí hypotézu vyvrátilo**. K poslední čtvrté hypotéze se vztahovala otázka č. 7, která zněla: Jak spolupracujete s asistentem pedagoga? 54% respondentů uvedlo, že spolupracuje s asistentem pedagoga v otázkách didaktických, výchovných i sociálních a to všech žáků a ve 45% spolupracuje v otázkách integrovaného žáka. Pouze 1% dotazovaných odpovědělo, že s asistentem pedagoga nespolečně pracuje. Poslední **čtvrtá hypotéza se potvrdila**.

ZÁVĚR

Setkávám se s lidmi, kteří sice již vědí, že asistent pedagoga působí u žáka, jemuž pomáhá při vyučování. Nevědí však, co je náplň práce asistenta pedagoga a s jakými dětmi může asistent pedagoga pracovat. Doufám, že jste získali po přečtení mé práce více informací o této profesi i o dětech, pro které je asistent pedagoga ve výchovně vzdělávacím procesu oporou, pomocí. Domnívám se, že má diplomová práce bude přínosem nejen pro odborníky, ale také pro samotné asistenty pedagogy, rodiče žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Cílem mé diplomové práce v teoretické části bylo objasnit pracovní pozici asistenta pedagoga, její ukotvení v zákoně a náplň práce. Popsat etiologii specifických poruch chování, projevy žáků s poruchami chování. Poukázat na žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, mezi něž patří také žáci se sociálním znevýhodněním a zdravotním postižením. Dále jaké je možné hodnocení-assessment žáků se SVP. V neposlední řadě nastínit význam a tvorbu individuálního vzdělávacího plánu.

V praktické části jsem se rozhodla použít kvantitativní výzkum. Zvolila jsem dotazníkové šetření. Cílem praktické části bylo zjistit, zda je přítomnost asistenta pedagoga u integrovaného žáka přínosem a zda učitelé dokáží využít přítomnost asistenta ve třídě. Výsledky jsem analyzovala a interpretovala zjištěné nedostatky, které by bylo nutné odstranit a tím zlepšit spolupráci asistenta pedagoga s pedagogy, vylepšit pracovního prostředí a celkový přístup k integrovaným žákům. Na základě zjištěných výsledků se mi tři stanovené hypotézy potvrdily a jedna vyvrátila.

Sociální pedagogika se zabývá vlivem prostředí na výchovu, snaží se nalézt východiska při řešení problémů znevýhodněných skupin. Zamezit, aby nebyl ohrožen rozvoj osobnosti. Proto edukace s pomocí asistenta pedagoga patří do problematiky, kterou by se měla sociální pedagogika zabývat.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BARTOŇOVÁ, Miroslava a Marie VÍTKOVÁ. Strategie ve vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami: texty k distančnímu vzdělávání. 2., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Paido, 2007, 247 s. ISBN 978-80-7315-158-4.
- [2] BARTOŇOVÁ, Miroslava. Strategie vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na střední škole. Brno: Masarykova univerzita, 2012, 221 s. ISBN 978-80-210-6001-2.
- [3] ČADOVÁ, Eva. Metodika práce se žákem s tělesným postižením a zdravotním znevýhodněním. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 107 s. ISBN 978-80-244-3308-0.
- [4] ČERVENKA, Karel a Věra VOJTOVÁ. Východiska pro speciálněpedagogické intervence v etopedii: Resources for special educational intervention. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 109 s. ISBN 978-80-210-6617-5.
- [5] FIALOVÁ, Ilona. Analýza faktorů determinujících edukaci a profesní orientaci jedinců se zdravotním postižením. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011, 207 s. ISBN 9788021055919.
- [6] FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním. Vyd. 1. Praha: Triton, 2008, 205 s. ISBN 978-80-7387-014-0.
- [7] GOETZ, Michal a Petra UHLÍKOVÁ. ADHD - porucha pozornosti s hyperaktivitou: příručka pro starostlivé rodiče a zodpovědné učitele. 1. vyd. Praha: Galén, c2009, 160 s. ISBN 978-80-7262-630-4.
- [8] HAVEL, Jiří. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na 1. stupni základní školy jako východisko inkluzivní didaktiky. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 150 s. ISBN 978-80-210-6395-2.
- [9] CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 265 s. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024713694.
- [10] JANÍKOVÁ, Marcela a Kateřina VLČKOVÁ. Výzkum výuky: tématické oblasti, výzkumné přístupy a metody. 1. vyd. Brno: Paido, 2009, 179 s. Pedagogický výzkum v teorii a praxi, sv. 13. ISBN 9788073151805.
- [11] JESENSKÝ, Ján. Integrace-znamení doby. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1998, 214 s. ISBN 80-7184-691-0.

- [12] JESENSKÝ, J. Prostor pro integraci. Praha : ComeniaConsult, 1993.
- [13] JESENSKÝ, J. et. al. Kontrapunktů integrace zdravotně postižených. Praha : Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-030-0.
- [14] JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ. Máte neklidné, nesoustředěné dítě?: metody práce s dětmi s LMD (ADHD, ADD) především pro učitele a vychovatele. 2. vyd. Praha: D + H, 2007, 127 s. ISBN 978-80-903869-1-4.
- [15] JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ. Neklidné a nesoustředěné dítě ve škole a v rodině: základní projevy ADHD, zásady výchovného vedení, působení relaxačních technik, dospívání hyperaktivních dětí. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 238 s. ISBN 978-80-247-2697-7.
- [16] KAPRÁLEK, Karel a Zdeněk BĚLECKÝ. Jak napsat a používat individuální vzdělávací program. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2011, 163 s. ISBN 978-80-7367-824-1.
- [17] KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. Inkluzivní vzdělávání v české primární škole: teorie, praxe, výzkum. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 207 s. ISBN 9788021065277.
- [18] Kurs integrace dětí se speciálními potřebami: příručka UNESCO pro vzdělávání učitelů. Vyd. 1. Překlad Ladislava Khailová. Praha: Portál, 1997, 210 s. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 8071782068.
- [19] LANG, Greg a Chris BERBERICH. Každé dítě potřebuje speciální přístup: vytváření integrovaných a inkluzivních tříd. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998, 146 s. ISBN 80-7178-144-4.
- [20] LEBEER, Jo. Programy pro rozvoj myšlení dětí s odchylkami vývoje: podpora začleňování znevýhodněných dětí do běžného vzdělávání. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006, 262 s. ISBN 80-7367-103-4.
- [21] MATĚJČEK, Zdeněk. Psychologie nemocných a zdravotně postižených dětí. 3., přepracované vyd. Jinočany: Nakl. H & H, 2001, 147 p. ISBN 8086022927.
- [22] MEIJER, C., SORIANO, V., WATKINS, A. et. al. Special Needs Education in Europe. Thematic Publication. European Agency for Development in Special Needs Education. 2003. ISBN 87-90591-77-1.
- [23] MERTIN, Václav. Individuální vzdělávací program: pro zdravotně postižené žáky. 1. vyd. Praha: Portál, 1995, 107 s. ISBN 80-7178-033-4.

- [24] MICHALÍK, Jan. Školská integrace dětí se zdravotním postižením na základních školách v České republice: výzkumná zpráva. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, 297 s. ISBN 80-244-1045-1.
- [25] MICHALOVÁ, Zdeňka. Sonda do problematiky specifických poruch chování. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2007, 207 s. ISBN 80-731-1075-X.
- [26] MUNDEN, Alison a Jon ARCELUS. Poruchy pozornosti a hyperaktivita: [přehled současných poznatků a přístupu pro rodiče a odborníky]. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002, 119 s. ISBN 80-7178-625-X.
- [27] NĚMEC, Zbyněk, Klára ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ a Vanda HÁJKOVÁ. Asistent pedagoga v inkluzivní škole. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014, 80 s. ISBN 978-80-7290-712-0.
- [28] OPATŘILOVÁ, Dagmar. Analýza současného stavu inkluzivního vzdělávání v České republice u jedinců s tělesným postižením v předškolním a základním vzdělávání. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, 322 s. ISBN 978-80-210-5030-3.
- [29] PANČOCHA, Karel a Marie VÍTKOVÁ. Analýza sociálních determinantů inkluzivního vzdělávání. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 319 s. ISBN 978-802-1064-577.
- [30] PODROUŽEK, Ladislav. Integrovaná výuka na základní škole v teorii a praxi. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2002, 96 s. ISBN 80-7238-157-1.
- [31] POKORNÁ, Věra. Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování. Vyd. 3., rozš. a opr. Praha: Portál, 2001, 333 s. ISBN 80-7178-570-9.
- [32] SLOWÍK, Josef. Speciální pedagogika: prevence a diagnostika, terapie a poradenství, vzdělávání osob s různým postižením, člověk s handicapem a společnost. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 160 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1733-3.
- [33] Strategie sociálního začleňování 2014-2020. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2014, 86 s. ISBN 978-80-7421-080-8.
- [34] SWIERKOSZOVÁ, Jana. Kooperace učitele s asistentem pedagoga - edukační proces a děti se specifickými poruchami učení. Vyd. 2. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2008, 56 s. ISBN 978-80-7368-557-7.

- [35] ŠAUEROVÁ, Markéta, Klára ŠPAČKOVÁ a Eva NECHLEBOVÁ. Speciální pedagogika v praxi: [komplexní péče o děti se SPUCH]. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 248 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4369-1.
- [36] ŠOTOLOVÁ, Eva. Vzdělávání Romů. Vyd. 4., V nakl. Karolinum 2., rozš. a upr. Praha: Karolinum, 2011, 130 s., [23] s. obr. příl. ISBN 978-802-4619-095.
- [37] TEPLÁ, Marta a Hana ŠMEJKALOVÁ. Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením. Vyd. 2. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2010, 46 s. ISBN 978-80-86856-66-7.
- [38] UZLOVÁ, Iva. Asistence lidem s postižením a znevýhodněním: praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, 135 s. ISBN 978-80-7367-764-0.
- [39] VAŠUTOVÁ, Maria. Děti se specifickými vývojovými poruchami učení a chování a násilí ve školním prostředí. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2008, 274 s. Spisy Filozofické fakulty Ostravské univerzity, 179/2008. ISBN 978-80-7368-525-6.
- [40] VÍTKOVÁ, Marie. Integrativní speciální pedagogika: integrace školní a speciální. 2. rozšíř. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2004, 463 s. ISBN 80-7315-071-9.
- [41] VÍTKOVÁ, Marie. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami I.: Education of pupils with special educational needs I. Brno: Paido, 2007, 354 s. ISBN 978-80-7315-163-8.
- [42] VÍTKOVÁ, Marie a Dagmar OPATŘILOVÁ. Inkluzivní vzdělávání žáků se zdravotním postižením v základní škole: Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami : sborník z konference s mezinárodní účastí = Inclusive education of students with health disabilities in primary school ; Education of Students with Special Educational Needs : conference proceedings. Brno: Paido, 2011, 80 s. ISBN 978-80-7315-215-4.
- [43] VOJTOVÁ, Věra. Inkluzivní vzdělávání žáků v riziku a s poruchami chování jako perspektiva kvality života v dospělosti. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010, 330 s. ISBN 978-80-210-5159-1.
- [44] ZELINKOVÁ, Olga. Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: nástroje pro prevenci, nápravu a integraci. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, 207 s. ISBN 978-80-7367-326-0.

- [45] Databáze strategií. Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020. [online]. © 2014 [cit.2014-08-15]. Dostupné z:<http://databazestrategie.cz/cz/msmt/strategie/strategie-vzdelavaci-politiky-ceske-republiky-do-roku-2020?typ=struktura>
- [46] Nová škola. Co je asistent pedagoga. [online]. Copyright © 2015 Nová škola. All Rights Reserved. [cit. 2014-08-09]. Dostupné z: <http://www.novaskolaops.cz/pilot/tandem-ii/co-je-asistent-pedagoga/>
- [47] Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR . MKN-mezinárodní statistická klasifikace nemocí přidružených zdravotních problémů. [online]. © ÚZIS ČR 2010-2014 [cit. 2014-08-10]. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/katalog/klasifikace/mkn-mezinarodni-statisticka-klasifikace-nemoci-pridruzenych-zdravotnich-problemu>
- [48] Respekt nebolí. Lidská práva a vzdělání. [online]. © 2012 [cit. 2014-08-14]. Dostupné z:<http://www.respektneboli.eu/zaci-a-studenti/materialy/liska-prava-a-vzdelani>
- [49] Databáze strategií. Národní program rozvoje vzdělávání v České republice Bílá kniha(2001). [online]. © 2014 [cit. 2014-08-15]. Dostupné z: <http://databazestrategie.cz/cz/msmt/strategie/narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-bila-kniha>
- [50] INOVACE ČINNOSTI SPC PŘI POSUZOVÁNÍ SPECIÁLNÍCH VZDĚLÁVACÍCH POTŘEB. Asistent pedagoga-analýza personálních, legislativních, statistických a procedurálních aspektů. [online]. © Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci 2013 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: http://spc-info.upol.cz/profil/wp-content/uploads/2011/05/Asistent-pedagoga-_analyza_final_2013.pdf
- [51] MŠMT. Informace MŠMT k zabezpečení vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami s podporou asistence . [online]. ©2013-2015 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: Informace MŠMT k zabezpečení vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami s podporou asistence
- [52] UNESCO. THE SALAMANCA STATEMENT AND FRAMEWORK FOR ACTION ON SPECIAL NEEDS EDUCATION. [online]. Printed in UNESCO 1994. [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: http://www.unesco.org/education/pdf/SALAMA_E.PDF
- [53] MŠMT Statistické ročenky školství výkonové ukazatele. Statistická ročenka školství 2014/2015 – výkonové ukazatele. [online]. © 2015 MŠMT, odbor analyticko-statistický [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

[54] Special needs jungle. Rapid radical training teachers sen key improving outcomes. [online]. Copyright: Special Needs Jungle 2014 [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://www.specialneedsjungle.com/rapid-radical-training-teachers-sen-key-improving-outcomes/>

[55] Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Návrh školského zákona včetně důvodové zprávy. [online]. 2.9.2014 [cit. 2015-02-21].

Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=288&CT1=0>

[56] Ministr pro lidská práva Koncepce romské integrace na období 2010-2013. Koncepce romské integrace na období 2010-2013. [online]. © Michael Kocáb, ministr pro lidská práva, 2009 © Kanceláře Rady vlády ČR pro záležitosti romské menšiny, 2010, © Úřad vlády České republiky, Praha 2010, [cit. 2015-01-12]. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/knihovna-koncepci/romska-integrace/koncepce-romske-integrace-2010-2013.pdf

[57] Česká televize. Máte slovo s M. Jílkovou na téma Mají handicapované děti chodit do školy se zdravými dětmi?. [online]. © Česká televize 1996–2015 [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/video/>

[58] Vzdělávání 2020. Strategie vzdělávací politiky České republiky. [online]. [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/strategie-2020_web.pdf

[59] Pedagogická fakulta Masarykova univerzita Brno. Evropské zprávy ze speciálního školství. [online]. ©2003 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z: ped.muni.cz/wsedu/data/file/eadsne/texts/eapresent_cz.doc

[60] Eseznam.cz portál nejen pro znevýhodněné. Úmluva o právech osob se zdravotním postižením. [online]. Copyright Evropský spolek pro OZP © 2015 [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://eseznam.cz/index.php/legislativa/umluva-o-pravech-zp#umluva24>

[61] European agency for special needs and Inclusive Education. Inclusive Education in Europe. [online]. © 2014 [cit. 2015-02-02]. Dostupné z: http://www.european-agency.org/sites/default/files/Five_Key_Messages_for_Inclusive_Education_CS.pdf

[62] Férová škola. Individuální vzdělávací plán pro praxi. [online]. © 2009 Liga lidských práv [cit. 2015-01-]

30]. Dostupné z: http://ferovaskola.cz/data/downloads/Individuální%20vzdělávací%20plán%20pro%20praxi_priloha.pdf

[63] Člověk v tísní. Práce bez hranic za mzdu v páté platové... aneb lesk a bída profese asistenta pedagoga. [online]. © 2013 Člověk v tísní o.p.s [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.clovekvtsini.cz/cs/clanky/prace-bez-hranic-za-mzdu-v-pate-platove-aneb-lesk-a-bida-profese-asistenta-pedagoga>

[64] Základní škola Zlín, Okružní 4685, příspěvková organizace. Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2013/2014. [online]. © 2014 [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: www.zsokruzni.zlinnedu.cz/vyrocnizprava1314.pdf

[65] ZÁKLADNÍ ŠKOLA ZACHAR, KROMĚŘÍŽ, příspěvková organizace. Výroční zpráva za školní rok 2013/2014. [online]. © 2014 [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.zszachar.cz/files/vyrocnizprava/VZ2014.pdf>

[66] ZÁKLADNÍ ŠKOLA U SÝPKY, KROMĚŘÍŽ, příspěvková organizace. Výroční zpráva za školní rok 2013/2014. [online]. ©2014 [cit. 2015-03-21]. Dostupné z: http://www.zssypky.cz/wp-content/uploads/Výroční-zpráva-za-školní-rok-2013_-2014.pdf

[67] Základní škola, Kroměříž, Komenského nám. 440, příspěvková organizace. Výroční zpráva o činnosti školy. [online]. ©2014 [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.zskomenskeho.eu/vyrocnizpravy.aspx>

[68] Základní škola U Sýpek děti baví a rozvíjí. Školní vzdělávací program. [online]. ©2014 [cit. 2015-02-20]. Dostupné z: <http://zssypky.cz/skolni-vzdelavaci-program/>

[69] Základní škola, Kroměříž, Komenského náměstí. Současnost školy. [online]. ©2014 [cit. 2015-02-20]. Dostupné z: <http://www.zskomenskeho.eu/soucasnost.aspx>

[70] Základní škola TGM Otrokovice. Férová škola. [online]. ©2014 [cit. 2015-02-20]. Dostupné z: <http://www.zsotrtgm.cz/web/about-2/projekty/dlouhodobeprojekty/ferovaskola/>

[71] Základní škola TGM Otrokovice. Pedagogové a zaměstnanci. [online]. ©2014 [cit. 2015-02-20]. Dostupné z: <http://www.zsotrtgm.cz/web/about-2/1-4-pedagogove-a-zamestnanci/>

[72] Nadace Open society fund. Hlavní zjištění výzkumu vzdělávání žáků se speciálními potřebami v Karlovarském kraji. [online]. ©2013 [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: <http://ceskomluvi.cz/wp-content/uploads/2013/05/zjisteni-vyzkumu-KV-kraj.pdf>

- [73] Národní ústav pro vzdělávání. Spolupráce školního speciálního pedagoga a asistenta pedagoga ve školách zapojených v projektu RAMPS-VIP III. [online]. ©2014 [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RAMP_S/publikace/Asistenti_pedagoga_verze_pro_webove_stranky_4.8.2014.pdf
- [74] Týdeník školství 2009/19
- [75] Pedagogika - časopis pro vědy o vzdělávání a výchově č.2/2014 Co změnit na práci asistentů pedagoga?
- [76] Sociální pedagogika ročník 2, číslo 2, str. 88-101, Listopad 2014
- [77] Zákon č. 561/2004 Sb. Zákon o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání
- [78] Vyhláška č.291/1991 Sb.,o základní škole
- [79] VYHLÁŠKA č. 147/2011 Sb. kterou se mění vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných
- [80] Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ADHD Porucha pozornosti a hyperaktivita

SPC Speciálně pedagogické centrum

PPP Pedagogicko psychologická poradna

MŠMT Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

IVP Individuální vzdělávací plán

PAS Porucha autistického spektra

SVP Speciální vzdělávací potřeby

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 Pohlaví	53
Graf č. 2 Věk	54
Graf č. 3 Délka praxe	55
Graf č. 4 Vztahující se k otázce č.1	56
Graf č. 5 Vztahující se k otázce č.2	57
Graf č. 6 Vztahující se k otázce č.3	58
Graf č. 7 Vztahující se k otázce č.4	59
Graf č. 8 Vztahující se k otázce č.5	61
Graf č. 9 Vztahující se k otázce č.6	63
Graf č. 10 Vztahující se k otázce č.7	64
Graf č. 11 Vztahující se k otázce č.8	66
Graf č. 12 Vztahující se k otázce č.9	67
Graf č. 13 Vztahující se k otázce č.10	69
Graf č. 14 Vztahující se k otázce č.11	70
Graf č. 15 Vztahující se k otázce č.12	72

SEZNAM TABULEK

Tabulka č.1 Základní vzdělávání - třídy, žáci - s asistenty pedagoga podle území 2013/2014	22-23
Tabulka č. 2 Pohlaví	53
Tabulka č. 3 Věk.....	54
Tabulka č. 4 Délka praxe	55
Tabulka č. 5 Vztahující se k otázce č. 1	56
Tabulka č. 6 Vztahující se k otázce č. 2	57
Tabulka č. 7 Vztahující se k otázce č. 3	58
Tabulka č. 8 Vztahující se k otázce č. 4	59
Tabulka č. 9 Vztahující se k otázce č. 5	60
Tabulka č. 10 Vztahující se k otázce č. 6	62
Tabulka č. 11 Vztahující se k otázce č. 7	64
Tabulka č. 12 Vztahující se k otázce č. 8	66
Tabulka č. 13 Vztahující se k otázce č. 9.....	67
Tabulka č. 14 Vztahující se k otázce č. 10	68
Tabulka č. 15 Vztahující se k otázce č. 11	70
Tabulka č. 16 Vztahující se k otázce č. 12	71

SEZNAM PŘÍLOH

Dotazník

PŘÍLOHA P I - DOTAZNÍK

Dotazník

Milé paní učitelky, páni učitelé,

dovoluji si Vás požádat o spolupráci při výzkumu mé diplomové práce na téma Edukace v českém školství s pomocí asistenta pedagoga. Cílem mého výzkumu je zjistit názory pedagogů na individuální integraci a práci asistenta pedagoga. Výzkum je zcela anonymní, zjištěné údaje jsou důvěrné a použiji je jen pro studijní účely. Správnou odpověď prosím zakřížkujte.

Bc. Silvie Láníková
studentka magisterského studia - obor sociální pedagogika

Pohlaví

- Žena
- Muž

Kolik je Vám let?

- 24 – 30
- 31 – 40
- 41 – 50
- 51 – 60
- 61 a více

Délka Vaší praxe?

- 0 - 5 let
- 6 - 15 let
- 16 – 25 let
- 26 – 30 let
- 31 a více let

Název a místo školy kde pracujete?

.....

1. Setkal/a jste se ve své praxi s integrovaným žákem?

- ano
- ne

2. Učíte/učil(a) jste integrovaného žáka(y), u něhož je přítomen asistent pedagoga?

- ano
- ne

3. Na jakém stupni učíte?

- na prvním
- na druhém

4. Kolik žáků se nachází ve třídě, kde je individuálně integrovaný žák?

- do 18
- 19-24
- 25 a více

5. Souhlasíte s individuální integrací dětí u nichž je přítomen asistent pedagoga na základních školách?

- o souhlasím
 - o je mi to jedno
 - o nesouhlasím
 - o jiné
-

6. Co si myslíte o přítomnosti asistenta pedagoga ve třídě? (možnost zakřížkovat více možností)

- o je přínosem pro všechny děti
- o je přínosem jen pro individuálně integrovaného žáka
- o není přínosem ani u integrovaného žáka
- o je přínosem pro děti i učitele
- o nesouhlasím s jeho přítomností
- o je mi to jedno
- o jiné.....

7. Jak spolupracujete s asistentem pedagoga?

- o s asistentem spolupracuji v didaktických, výchovných a sociálních otázkách všech žáků
- o s asistentem spolupracuji pouze v otázkách integrovaného žáka
- o nespolečně pracuji s ním
- o nesouhlasím s jeho přítomností ve třídě

8. Které z uvedených didaktických forem výuky ve třídě s individuálně integrovaným žákem využíváte? (možnost zakřížkovat i více možností)

- o individuální
- o frontální
- o skupinové
- o projektová výuka
- o výuka podporovaná PC
- o pracuje jen s asistentem pedagoga
- o jiné.....

9. Jak dlouho pracujete s individuálně integrovaným žákem ?

.....

10. Jste proškoleni v oblasti metod práce s daným postižením u integrovaného žáka? (možnost zakřížkovat i více možností)

- o SPC (Speciální pedagogické centrum)
- o školním psychologem
- o pracovníkem PPP
- o asistentem pedagoga
- o jinak
- o nejsem proškolen/a

11. Pokud potřebujete poradit, jak pracovat s individuálně integrovaným žákem oslovím?

o kolegy

o asistenta pedagoga

o odborného pracovníka (psychologa, speciálního pedagoga)

o jiné

.....

12. Vyjádřete prosím chování integrovaného žáka ve výuce?

o pokud je přítomen asistent pedagoga, není problém s výukou

o i přes přítomnost asistenta integrovaný žák narušuje výuku

o pokud asistent přítomen není, integrovaný žák velmi narušuje výuku

o integrovaný žák výuku zvládá i bez přítomnosti asistenta

o v nepřítomnosti asistenta žák výuku někdy zvládá, někdy nezvládá

Velmi děkuji za Váš čas strávený vyplňováním tohoto dotazníku. Ráda přivítám i vaše případné připomínky, názory.